

HUQQANA ANTLAŞMASI (A NÜSHASI) TRANSKRİPSİYON VE TERCÜMESİ*

RUKİYE AKDOĞAN**

*Anadolu Medeniyetleri Müzesi Tablet Arşivinin
Kurucusu, Merhum Dr. Mustafa Selçuk Ar'ın Anısına*

Huqqana antlaşması, genel olarak, iç ve dış tehlikelere maruz kalan Hitit kralına karşı sadakatin belgelenmesi şeklinde nitelenebilir.¹

İncelediğimiz metinde iki antlaşma bulunmaktadır: Bunlardan biri, A I-III. sütunlar arasında yer alan I. Šuppiluliuma ile Huqqana arasında yapılan antlaşmadır. Diğeri ise, A IV. sütunda yer alan ve daha önce (?) yapılmış olan, bilinmeyen Hitit kralının² Hayaşa halkı ve Mariya ile yaptığı antlaşmadır. Daha önceki yıllarda ise antlaşmaların, I. Šuppiluliuma ile Huqqana ve Hayaşa halkı arasında yapıldığı kabul edilmekte idi³. Her iki antlaşma metni, Hayaşa ve Mariya adlarını içermesinden dolayı bir tablet üzerine kaydedilmiş olabilir.

Bu nüshaları E. Laroche, 42 katalog numarası ile bir araya toplamıştır. A nüshasının kopyalarını F. Hrozný, KBo 5.3 ve KBo 5.12'de; H. Otten, KBo 19.43 ve KBo 19.43 a'da; A. Goetze, KUB 26.38'de, H. Klengel, KUB 40.35'de; Huqqana antlaşmasının, trans. ve terc. Friedrich 1930: 106-136 arasında yayınlamıştır. Yine Friedrich 1930: 172-174 arasında ek olarak, A nüshasını işledikten kısa bir süre önce bulunan B nüshasına ait Bo 3552 + Bo 8670 (Bo 3552 = KUB 23.73) + KUB 19.24 (bunların hepsinin join yapılmış kopyaları daha sonra KUB 26.37'de yayınlandı) ve s. 174-175 arasında da KUB 23.74'de yayınlanan bir parçanın trans. ve terc.'lerini sunmuştur. Ancak 1930 yılından sonra Huqqana antlaşmasının gerek A, gerekse B

* Huqqana Antlaşması tarafımızdan "Yeni Fragmanların Işığı Altında Hukkana (Huqqana) Antlaşması" (Ankara 2005) adı altında doktora çalışması olarak yapılmıştır. A Nüshası ile ilgili olarak bkz. Akdoğan 2007: 27-35; B Nüshası için bkz. Akdoğan 2009: 45-76.

** Yrd. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Adana, rakdogan@cu.edu.tr.

¹ Krş. Akdoğan 2007: 29.

² Carruba 1988: 72'de, bu kralın III. Tuthalya olabileceğini ileri sürmektedir.

³ Friedrich 1930: 104; Neu 1979: 65.

nüshasına ait ortaya çıkan fragmanlar, çeşitli yerlerde yayınlanan makaleler halinde dağınık olarak kalmış ve şimdiye kadar bunlar bir bütün halinde işlenmemiştir.

Çalışmamız, Huqqa antlaşmasına ait bütün fragmanların ele alınarak, bir bütün halinde işlenmesinden oluşmuştur. B nüshasının yardımıyla A nüshasının kırık olan satırlarının tamamlanmasına çalışılmış, ayrıca içeriğe göre tarafımızdan yapılan tamamlamalara da yer verilmiştir. Bu tamamlamalar sonucunda A nüshasında yeni satır düzenlemeleri yaptık.

Huqqa antlaşmasının, Friedrich tarafından 1930 yılında yayınlanmasından sonra günümüze kadar ortaya çıkan A nüshasına ait fragmanlar şöyledir:

KBo 19.43 öy. I = öy. I 58- 62. satırların son kısımlarına join olmuştur.

KBo 19.43 öy. II = öy. II 50- 64. satırların baş kısımlarına join olmuştur.

KUB 26.38 ay. III = ay. III 5- (5)⁴ 24. satırların baş kısımlarına join olmuştur.

KBo 19.43 a = ay. III (9) 28 – (22) 41. satırlar arasının ortadaki kırık kısımlarına join olmuştur.

KUB 40.35 = ay. III (48) 67 – (62) 81. satırlar arasının son kısımlarına join olmuştur.

KUB 26.38 ay. IV = ay. IV 14 – (2) 18. satırların son kısmına join olmuştur.

Yaptığımız yeni düzenleme ile A nüshasının satır düzeni şöyle olmuştur:

A KBo 5.3 + 5.12 + 19.43 + 19.43 a + KUB 26.38 + 40.35

öy. I 1 - 62

öy. II 1 – 92

ay. III 1 – (71) 90

ay. IV 1 – (60) 76

⁴ Yeni joinler ve yaptığımız tahminî yeni satır düzenlemesi ile yayındaki satır sayıları, III. ve IV. sütunlardaki transkripsiyon satır sayılarından farklıdır. Burada ve bundan sonra parantez içinde göstereceğimiz satır sayıları, okuyucunun kontrolünü kolaylaştırmak için yayındaki satır sayıları içindir.

En iyi korunmuş durumda olan nüsha, A nüshasıdır. Her bir sütunun 90-92 satır olduğunu kabul ettiğimizde, I. sütunun sonunda takriben 30 satırlık kırık alan yer alır. A öy. II 60. satır, duplikatı B öy. I. satıra karşılık gelmektedir. A öy. II. sütunun yer yer kırık olan 63. satırdan itibaren, duplikatı B öy.'ün yardımı ile tamamlanmasına başlanır. A öy. II 83. satırda korunan tek bir dikeyin (Friedrich 1930: 173 d.not l'e göre de A II 83'ün sonu?) -m)]a'ya ait olduğunu düşünerek, kırık olan sütunun 84. satırından itibaren B öy.'den tamamlanmasına devam edilmiştir. A öy. II. sütunun sonu, 84. satırdan itibaren korunan herhangi bir işaret kalıntısı olmaksızın, tamamıyla kırıktır.

A nüshası iki sütunlu olup, B nüshası ise tek sütunludur. B, A nüshasına göre daha uzun satırlara sahiptir. A öy. II. sütunun, B öy.'den tamamlanması esnasında, B nüshasının daha uzun satırlara sahip olduğunu göz önünde bulundurduk. Aynı zamanda A nüshasına ait tabletin ölçülerini İstanbul Arkeoloji Müz.'de almıştık; bu ölçülere göre bir satırın kaç cm olduğundan ve bir satıra kaç işaretin sığabileceğinden hareket ettik. Bu arada A nüshasının uzunluğu ± 28 cm, genişliği ise 21,5 cm'dir. Kırık olan A öy. II. sütunun son kısmında kaç satır olması gerektiğine, II. sütunun arka tarafına denk gelen A ay. III. sütunun baş kısmında korunmuş satırlarının olması ve orada kaç satırın bulunduğu da katkı sağladı. Bu hesaplama ile A öy. II. sütunda 92 satır olması gerektiği sonucunu, Carruba'nın açıklaması da destekler niteliktedir⁵.

Friedrich'in 1930: 120 vd.'da transkripsiyonunu verdiği ve belki A öy. II- III arasına ait olarak gördüğü KUB 19.24, daha sonra, Friedrich 1930: 172 vd.'da KUB 26.37'de diğer join olan fragmanlar ile yayınlanmıştır. B öy.'e ait KUB 26.37, A öy. II 74- ay. III 4. satırlar arasına karşılık gelmektedir. A ay. III'ün baş kısmını B öy.'den aldığımız (31-34) 4 satır ile tamamladık. A ay. III 5. satırda KUB 26.38'de korunabilmiş olan tek işaret kalıntısından sonra paragraf çizgisinin yer alması, bizim yaptığımız tamamlamanın isabetli olduğunu göstermektedir; zira bir paragraf çizgisinden önce 4-5 satırın bulunması normaldir. Friedrich 1930'un basımından sonra bulunan ve 1933 yılında yayınlanan, antlaşmamıza join olan KUB 26.38'in 15 satırının da eklenmesi ile A ay. III'ün baş kısmına 19 satır daha kazandırılmış oldu. Yaptığımız yeni düzenleme ile de III. sütun 90 satır oldu.

⁵ Carruba 1988: 64'de, A I-III. sütunların her birinin yaklaşık 92 satır olduğunu açıklamaktadır.

A ay. III 1, B öy. 31. satıra karşılık gelmektedir. A ay. III 9. satıra karşılık gelen, B öy. 39. satırda son kısımları korunmuş 3 işaret kalıntısından sonra, metin kopyasında (KBo 19.44 ay. Rand) 1 satırın sığacağı boşluk bırakılmış, fakat tablet üzerinde 1 satırın sığamayacağı boşluk bulunmaktadır (bunun için bkz. Akdoğan 2009: 74, 76).

A ay. III 13'e denk gelen, B öy. 43. satır sonunda metin kopyasında (KBo 19.44 ay.) gözden kaçmış bir işaretin son kısmına ait korunmuş bir dikey ve yatay kalıntısı tarafımızdan yapılan kopyaya eklenmiştir (bkz. Akdoğan 2009: 74, 76). Ayrıca A ay. III 16. satır, B öy.'de kırık olan 46. satırın başına denk gelmektedir ve bu satırın sığacağı kadar boş alan yoktur, dolayısı ile bu satır B öy.'de bulunmamaktadır. B öy.'ün 56. satırındaki dikey kalıntısı, 1970 yılında yapılan kopyasında gözden kaçmıştır ve tarafımızdan eklenmiştir (bkz. Akdoğan 2009: 74, 76).

A ay. III (19) 38. satırda metin kopyasında (KBo 19.43 a) *iš-ta-a-i* şeklinde görülen *-ta-* işaretinin *-ša* olduğunu belirledik, zaten B ay. 8 de bunu destekler niteliktedir.

A ay. III (11) 30, B ay. 1'e karşılık gelmektedir. A ay. III (48) 67. satıra denk gelen, B ay. 34'de metin kopyasında (KUB 19.24) ARAD-KA-*ia-ua* şeklinde yapılmış olan işaretin, İst. Ark. Müz.'de tablet üzerinde yaptığımız kollasyona göre ARAD-KA-*ia-ši* olduğunu tespit ettik. A ay. III'ün son satırı (71) 90, B ay. 55. satıra karşılık gelir. Böylece B ay.'den devam eden son 4 satırı da A ay. IV'ün baş kısmına ekledik. Takriben 9 satırlık bir kırık alandan sonra, metin kopyasında (KUB 26.38 ay. IV 1) çok belli olmayan, bu satırdaki korunmuş olan tek işaret kalıntısının, İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyon sonucunda üst üste iki köşe çengeli şeklinde olduğunu tespit ettik. Daha sonra 2 satırlık kırık bir alan yer almaktadır. Böylece bu yaptığımız yeni düzenleme ile de A ay. IV'ün baş kısmında 16 satırın yer alabileceğini saptadık. Bu saptamamızı diğer araştırmacıların bu konudaki görüşleri de doğrulamaktadır. Carruba 1988: 65 d.not 14'de, A IV. sütunun kırık olan baş kısmının yaklaşık 16-18 satır olduğunu belirtmiştir. Carruba 1988: 64'de, A IV. sütunun yaklaşık 75 satır olduğunu açıklamaktadır, bizim yeni satır düzenlememiz ile de A IV. sütun 75 satır olmuştur (IV. sütun sonundaki *QA-TT*'nin yer aldığı satır hariç). Carruba 1930: 64'de, A nüshasının toplam (I. sütunun kırık olan son kısmında olması gereken 30 satır ile birlikte) 350 satıra sahip olduğunu ifade eder. Bizim yaptığımız yeni satır düzenlemesi ile de, A nüshasında toplam 350 satır yer almıştır (I. sütunun kırık olan

son kısmında olması gereken 30 satır ve IV. sütun sonundaki *QA-TI* 'nın yer aldığı satır ile birlikte).

A ay. IV (2) 18. satırda, İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyonda, metin kopyasında (KUB 26.38 ay. IV 3) sunulan “x-at” şeklindeki kopyanın yanlış olup, bu işaretlerin *ku-it* olduğunu belirledik.

A NÜSHASI

Transkripsiyon ve Tercüme

öy. I

§ 1

- 1 [U]M-MA ^DUTU^{ŠI} ^mŠu-up-pí-lu-li-u-ma LUGAL KUR ^{URU}Ha-at-ti
2 ka-a-ša tu-uk ^mHu-uq-qa-na-a-an ap-pí-iz-zi-in UR.SAĞ-an
3 ša-ra-a da-a-aḫ-ḫu-un nu-ut-ta SIG₅-in i-ia-nu-un
4 nu-ut-ták-kán ^{URU}Ha-at-tu-ši A-NA LÚ^{MEŠ} ^{URU}Ha-ia-ša-ia aš-šu-li iš-tar-na
5 te-ek-ku-uš-ša-nu-nu-un nu-ut-ta am-me-ḫel NIN-IA AŠ-ŠUM DAM^{UT-TIM} AD-DIN
-

§ 2

- 6 nu-ut-ta KUR ^{URU}Ha-at-ti ḫu-u-ma-an-za KUR ^{URU}[Ha-ia]a-ša KUR.KUR^{MEŠ}-ia
7 ḫu-u-ma-an-te-eš a-ra-aḫ-zé-ne-eš an-tu-u-re[-e-e]š ar-ḫa iš-ta-ma-aš-šir
8 nu-za zi-ik ^mHu-uq-qa-na-a-aš ^DUTU^{ŠI}-pát AŠ-ŠUM BE-LU-TIM ša-a-ak
9 DUMU-IA-ia ku-in ^DUTU^{ŠI} te-mi ku-u-un-ya-za ḫu-u-ma-an-za ša-a-ak-du
10 na-an-kán iš-tar-na te-ek-ku-uš-ša-mi nu-za zi-ik-ka ^mHu-uq-qa-na-a-aš
11 a-pu-u-un ša-a-a[k]
-

§ 3

- 12 nam-ma-ma ku-i-e-eš am-me-el DUMU^{MEŠ}-IA ŠEŠ^{MEŠ}-ŠU am-me-el-la
ŠEŠ^{MEŠ}-[IA]
13 na-aš-za aš-šu-li AŠ-ŠUM ŠEŠ^{UT-TIM} Û AŠ-ŠUM LÚ-TAP-PU-UT-[TIM]
14 ša-a-ak nam-ma-ma-za da-ma-in BE-LAM ku-i-e-ša-aš ku-iš [ÛKU-aš]⁶

⁶ Friedrich 1930: 106 d.not 1: "Tml. II 33'e göre."

öy. I

§ 1

- 1 Hatti ülkesi kralı majeste Šuppiluliuma şöyle (der):
 2 Bak, seni, Huqqana'yı, arkadaki kahramanı⁷
 3 yücelttim ve sana asalet ünvanı verdim(?)⁸.
 4 Ve seni Hattuša'da ve Hajaşalılar arasında iyilikle (dostça)
 5 tanıttım⁹. Ve sana kız kardeşimi zevce olarak¹⁰ verdim.

§ 2

- 6 Ve seni bütün Hatti ülkesi, Hajaşa ülkesi ve
 7 dışarıdaki (ve) içerideki bütün ülkeler, uzaklara kadar işittiler.
 8 Ve artık sen Huqqana, sadece majestemi hâkimiyet bakımından tanı!
 9 Ben majeste hangi oğlumu söylersem: "Herkes onu tanısin!"
 10 Ve onu (herkesin) ortasında tanıtacağım ve sen Huqqana
 11 onu tanı!¹¹

§ 3

- 12 Ayrıca benim oğullarımı, onun erkek kardeşlerini, benim erkek kardeşler[imi],
 13 kardeşlik bakımından ve arkadaşlık bakımından iyilikle
 14 tanı! Ayrıca başka bir beyi, [insanı] kim olursa (olsun)

⁷ Friedrich 1930: 107: "... einen einfachen (?), (aber) tüchtigen (Mann)". KUB 3.61 nolu, göndereni ve alıcısı belli olmayan Akadca bir mektupta, muhtemelen esir düşen Zuwa adında bir haberci? mektup partneri tarafından aşağılanıyor: öy. 6 ve ay. 6. satırlarda, "Zuwa kimdir? O bir köpektir" ifadesi yer alıyor; krş. Hagenbuchner 1989: 455 ve 456. Ayrıca bkz. Akdoğan, 2007: 30; Beckman 1999: 27: "a lowly dog."

⁸ Terc. için bkz. Friedrich 1930: 107. Kelime kelime: iyi yaptım.

⁹ Bu kısmı, Puhvel 1984: 480'de, "at Hattusas I have singled you out amongst the men of Hayasa"; Carruba 1988: 69'da "Ich habe dich in Hattuša und unter den Leuten von Hayaša freundlich vorgestellt"; Beckman 1999: 27'de, "In Hattusa I have distinguished you among the men of Hayasa" şeklinde tercümesini yapmışlardır.

¹⁰ Kelime kelime: zevcelik için.

¹¹ Beckman 1999: 27: " "Everyone shall recognize this one," and thus distinguish among <his brothers(?)>".

öy. I

- 15 *A-NA* ^DUTU^{ŠI} EGIR-an ar-*ḥa* le-e ku-in-ki *ša-a-ak-ti* ^DUTU^{ŠI}-i[n-za-pát]¹²
 16 *ša-a-ak pa-aḥ-ši-ia-an* ^DUTU^{ŠI} nu ^DUTU^{ŠI} ma-aḥ-*ḥa-an tu-uk* ^mHu-uq-qa[-na-a]-an
 17 [SIG₅-in]¹³ i-*ia-nu-un zi-ga ma-a-an* ^mHu-uq-na-a-aš ^DUTU^{ŠI} zi-l_a-ti-*ia*¹⁴
 18 [I-NA EG]IR UD^M aš-*šu-li Ú-UL pa-aḥ-ḥa-aš-ti nu-ut-ta ma-a-an*
 19 *tu-ēl ma-aḥ-ḥa-an* SAG.DU-KA na-ak-ki-iš nu-ut-ta-ma¹⁵ ma-a-an
 20 SAG.DU ^DUTU^{ŠI} QA-TAM-MA Ú-UL na-ak-ki-iš pí-ra-an-na-at-ta
 21 ŠA ^DUTU^{ŠI} Ú-UL *ya-aḥ-nu-an ḥar-zi*

§ 4

- 22 nu-za ma-a-an tu-ēl ma-aḥ-*ḥa-an A-NA* SAG.DU-KA ZI-KA Ú A-NA RA-MA-NI-
 KA
 23 ge-en-zu *ḥar-ši ŠU*^{B1A}-uš-za a-ra-aḥ-za-an-da *ḥar-ši nu ma-a-an A-NA* SAG.DU
^DUTU^{ŠI}
 24 ZI ^DUTU^{ŠI} RA-MA-A-AN ^DUTU^{ŠI} gi-im-zu QA-TAM-MA Ú-UL *ḥar-ši*
 25 ŠU^{B1A}-KA-*ia-mu a-ra-aḥ-za-an-da QA-TAM-MA Ú-UL ḥar-ši*
 26 pí-ra-an-na-at-ta ŠA ^DUTU^{ŠI} Ú-UL *ya-aḥ-nu-ya-an ḥar-zi*
 27 na-aš-ma-kán ma-a-an ^DUTU^{ŠI} ku-e-da-ni an-da i-da-a-lu iš-ta-ma-aš-ti
 28 na-at-mu-kán ma-a-an *ša-an-na-at-ti na-at-mu Ú-UL me-ma-at-ti*
 29 a-pu-u-un-na-mu an-tu-uh-ša-an Ú-UL te-ek-ku-uš-ša-nu-ši
 30 na-an an-da im-ma mu-un-na-a-ši

¹² Tml. için bkz. Güterbock-Hoffner-van den Hout 2002: 29. Friedrich 1930: 108'de, ^DUTU^{ŠI}-i[n-pát] tamamlaması ile beraber d.not 1'de, "tml. için krş. IV 61 (45) ve I 8" notunu görmekteyiz.

¹³ Friedrich 1930:108 d.not 2: "Tml. I 3'e göre."

¹⁴ Neu 1979a: 80'de, *zilatiya* zarfının sadece burada korunduğundan ve *ziladuya* eş anlamlısı karşısında, *zilatiya*'nın daha eski form olması gerektiğini vurgulayarak şu açıklamayı yapmaktadır: " (krş. StBoT 18, 51; *ziladuya* için KUB 32.133 I 7, CTH 482, bu metinde M.Ö. 13. y.y. başı yazısı söz konusu; krş. StBoT 21,3; *ziladuya* ayrıca Tuppi-Tešup antlaşmasında da yer alır)."

¹⁵ -ma işareti için yayında "Rasur" yazmaktadır, işaret okunabilmektedir.

öy. I

15 majestemin arkasında olan(ı) tanımayacaksın¹⁶. [Yalnız] majestemi
 16 tanı ve onu majeste olarak koru! Ve sen Huqqana'ya ben majeste nasıl
 17 [asalet ünvanı] verdiysem (?)¹⁷, sen Huqqana (da) majestemi gelecek
 18 günler[de] iyilikle korumazsan ve nasıl
 19 senin başın senin için önemliyse, eğer senin için
 20 majestemin başı da aynı şekilde önemli olmazsa ve senin önünde
 21 majestemin (işleri) öncelikli olmazsa¹⁸,

§ 4

22 nasıl sen kendi başına, kendi canına ve kendi bedenine karşı
 23 sevgi duyarsan ve ellerini etrafında (koruyarak) tutarsan, eğer majestemin
 başına,
 24 canına ve bedenine karşı aynı şekilde sevgi duymazsan
 25 ve ellerini etrafımda aynı şekilde sarmazsan¹⁹
 26 ve senin önünde majestemin (işleri) öncelikli olmazsa
 27 veya eğer majeste hakkında orada birisinden kötü (bir şey) işitirsen
 28 ve onu benden gizlersen ve onu bana söylemezsen
 29 ve o insanı bana göstermezsen
 30 ve hele onu (benden) gizlersen²⁰,

¹⁶ de Martino-Imparati 2001: 347'de, *ANA x appan arħa eš-* için "to be behind the back of someone" (birinin arkasında olmak) ifadesinin birine karşı düzenlenen bir suikasti göstermek için mecazi bir biçimde kullanıldığını belirtmektedirler.

¹⁷ Kelime kelime: nasıl iyi yaptysam.

¹⁸ Krş. Friedrich 1930: 109.

¹⁹ Kelime kelime: tutmazsan. Ayrıca 18-26. satırlar arasının terc. için Kammenhuber 1964: 159'a bakılabilir.

²⁰ Friedrich 1930: 109 d.not 3'de, bundan sonra şöyle bir cümlenin beklenebileceğini açıklamaktadır: "o zaman bu yemin tanrıları seni mahvedecekler".

öy. I

§ 5

- 31 *nu zi-ik* ^mHu-uq-qa-na-a-aš ^DUTU^{ŠI}-pát aš-šu-li pa-aḥ-ši EGIR-pa-an-na
 32 *A-NA* ^DUTU^{ŠI}-pát ar-ḥu-ut nam-ma-ma-za da-ma-a-in le-e ku-in-ki
 33 *ša-a-ak-ti nu-ut-ta* ^DUTU^{ŠI}-ja aš-šu-li pa-aḥ-ḥa-aš-ḥi kat-ta-ma-at-ta
 34 *DUMU*^{MEŠ}-KA pa-aḥ-ḥa-aš-ḥi kat-ta-ma tu-el *DUMU*^{MEŠ}-KA am-me-el *DUMU-IA*
pa-aḥ-ša-ri

§ 6

- 35 *nu m[a-a]-aḥ* SİG₅-in ku-ya-pi iš-ša-at-ti nu ^D[UTU]^{ŠI} aš-šu-li pa-aḥ-ḥa-aš-ti
 36 *nu-ut-ta* ^DUTU^{ŠI} kat-ta-ja A[-N]A [DU]MU^{MEŠ}-KA [SI]LİM²¹.BI i-ja-mi
 37 *nu am-me-el DUMU-IA* *DUMU*^{MEŠ}-KA-ja kat-ta aš-šu-li pa-aḥ-ša-ri ^DUTU^{ŠI}-ma
 38 *tu-uk pa-aḥ-ḥa-aš-ḥi nu-ut-ta ka-a-ša ke-e ud-da-a-ar ŠA-PAL NI-IŠ* DINGIR^{LIM}
 39 *te-eḥ-ḥu-un nu ka-a-ša ke-e-da-ni ud-da-ni-i LI-IM* DINGIR^{MEŠ}
 40 *tu-li-ja ḥal-zi-ú-en*²²

§ 7

- 41 ^DUTU ŠA-ME-E ^DUTU ^{URU}A-ri-in-na ^DU ŠA-ME-E ^DIM ^{URU}Ḥa-at-ti
 42 ^DIM ^{URU}Ḥa-la-ap ^DIM ^{URU}PÚ-na ^DIM ^{URU}Z[i-i]p-pa-la-an-da
 43 ^DIM ^{URU}Ša-pi-nu-ya ^DIM ^{URU}Ne-ri-ik ^DIM [^{URU}Hi-i]š-ša-aš-ḥa-pa ^DU ^{URU}Ša-aḥ-pi-na
 44 ^DU KARAŠ ^DU KI.LAM ^DU ^{URU}U-da ^DU ^{URU}[Ki-iz-z]u-ya-at-na
 45 ^DU <^{URU}>Pit-te-ja-ri-ik ^DU ^{URU}Ša-[mu-ḥa ^DU ^{URU}Ša-]ri-iš-ša²³ ^DU ^{URU}Ḥur-ma

²¹ Friedrich 1930: 110, d.not 1'de işaretin muhtemelen DI olduğu belirtilmektedir. İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyona göre bu işaretin DI'ye benzediği tarafımızdan doğrulandı.

²² Neu 1979a: 73'de, *ḥal-zi-ú-en* fiil formunun *da-i-ú-en*, *da-a-i-ú-en* formlarının sonuyla karşılaştırılabileceğini ve bunun KUB 26.39 IV 5'de (CTH 43) de bulunduğunu, metnin Ḥuqqana antlaşmasına aitliği konusunun incelendiğini ve de açık olarak Muḫatalli zamanında ortaya çıkan *ḥal-zi-ja-ú-en/ḥal-zi-ja-u-en* yazımlarından farklı olduğunu açıklamaktadır.

²³ Friedrich 1930: 110 d.not 2 : "Tml. KBo 1.1 II 42. Alakšandu § 20 (A IV 6)'ya göre, fakat ikisinde sıralama başka türdür."

öy. I

§ 5

31 sen Huqqana, (sadece) majestemi iyilikle koru ve (sadece)
 32 majestemin arkasında (koruyucu olarak) dur; başka hiç bir kimseyi
 33 tanıma. Ben majeste de seni iyilikle koruyacağım. Senden sonra²⁴
 34 oğullarını da koruyacağım. (Bundan) sonra benim oğlum, senin oğullarını
 koruyacak.

§ 6

35 Ve eğer sen daima iyi davranırsan ve [majeste]mi iyilikle korursan;
 36 (o zaman) ben majeste sana ve (daha) sonra²⁴ senin [oğ]ullarına iyi
 davranacağım
 37 ve benim oğlum, senin oğullarını da (bundan) sonra²⁴ iyilikle koruyacak. Ben
 majeste de
 38 seni koruyacağım. İşte bu sözleri senin için yemin altına
 39 koydum. İşte bu mesele için bin tanrıyı
 40 meclise çağırdık:

§ 7

41 Göğün Güneş Tanrısı, Arinna kentinin Güneş Tanrıçası²⁵, Göğün Fırtına
 Tanrısı, Hatti kentinin Fırtına Tanrısı,
 42 Halap kentinin Fırtına Tanrısı, Arinna kentinin Fırtına Tanrısı, Zippalanda
 kentinin Fırtına Tanrısı,
 43 Şapinuua kentinin Fırtına Tanrısı, Nerik kentinin Fırtına Tanrısı, [Hi]şšaşhapa
 kentinin Fırtına Tanrısı, Şaḫpina kentinin Fırtına Tanrısı,
 44 Karargâhın Fırtına Tanrısı, Pazar Yerinin²⁶ Fırtına Tanrısı, Uda kentinin
 Fırtına Tanrısı, Kizzuwatna Kentinin Fırtına Tanrısı,
 45 Pittiḫarik <kentinin> Fırtına Tanrısı, Şa[muḫa] kentinin Fırtına Tanrısı,
 [Şa]rišša [kentinin Fırtına Tanrısı], Ḫurma kentinin Fırtına Tanrısı,

²⁴ Güterbock-Hoffner 1997: 4 vd.; krş. Friedrich 1930: 111: "entsprechend(?)".

²⁵ Arinna kentinin Güneş Tanrıçası hakkında geniş bilgi için bkz. Arkan 1998: 46 vd.

²⁶ Beckman 1999: 28'de, "Market(?)" olarak tercüme etmiştir.

öy. I

- 46 ^DU ^{URU}*Li-iḫ-zi-na* ^DU ^{DU}₆²⁷ ^DU ^{UR}[^U -n]a²⁸ ^DU ^{URU}*Hu-ul-la-aš-ša*
- 47 ^DHé-pát ^{URU}*U-da* ^DHé-pát ^{URU}*Ki-iḫ-zu[-ya-at]-na*

§ 8

- 48 ^DLAMMA ^DLAMMA ^{URU}*Ha-at-ti* ^DZi-it-ḫa-ri-ia-aš ^DKar-zi-iš
- 49 ^DHa-pa-an-da-li-ia-aš ^DLAMMA ^{URU}*Ga-ra-aḫ-na* ^DLAMM[A LÍL^R]’²⁹ ^DLAMMA_{KUŠ}*kur-ša-aš*
- 50 ^DA-a-aš ^DIŠTAR ^DIŠTAR LÍL ^DIŠTAR ^{URU}*Ni-nu-ya* ^D[IŠTAR ^{URU}]*Ha-at-ta-ri-na*
- 51 ^DIŠTAR MUNUS.LUGAL ŠA-ME-E ^DNi-na-at-ta-aš ^D[Ku-li-i]t-ta-aš ^DZA-BA₄BA₄
- 52 ^DZA-BA₄BA₄ ^{URU}*El-la-ia* ^DZA-BA₄BA₄ ^{URU}*A[r-zi-ia*³⁰ ^DIN]GİR^{MEŠ} KARAS
- 53 *ḫu-u-ma-an-te-eš* ^DAMAR.UTU ^DAL-LA-TUM *tág-na-a-[aš* ^DUTU-uš^{UR}]^U*Hu-pi-iš-na-aš*
- 54 ^DHu-ya-aš-ša-an-na-aš³¹ ^{URU}*Ša-mu-ḫa-aš* ^DA-a-[pa-ra-aš ^{URU}*Hur-ma-aš*]³² ^{URU}*Ha-an-ti-ta-aš-šu-uš*³³

²⁷ İst. Ark. Müz.’de yaptığımız kollasyona göre bu işaretin DU₆ olduğu tarafımızdan doğrulandı, dolayısıyla Friedrich 1930: 110’daki (TÍL?) soru işaretine gerek yoktur.

²⁸ Friedrich 1930: 111 d.not 3: “Tamamlamaya yönelik çok sayıda yer adı mevcut: *Garahna* (krş. KUB 6.45 II 5), *Hu-pišna* (a.g.y. 15), *Apzišna* (a.g.y. 72 = 46 III 37), *Alazhana* (a.g.y. 43 = 46 III 11).”

²⁹ Friedrich 1930: 112 d.not 1: “Tml.KBo 1.1 II 44’e göre. Manapa-Tarhunta § 14† (B IV 8).” SV II s. 169: “Yer durumuna ve izlere göre ^DLAM[A LÍL^R]’ şeklinde tamamlanabilir, krş. Manapa-Tarhunta B IV 8 (Ehelolf).” İst. Ark. Müz.’de yaptığımız kollasyon sonucunda yer durumuna göre, LÍL^R]’ tamamlamasını biz de uygun görmekteyiz.

³⁰ Friedrich 1930: 112 d.not 2: “Tml. KBo 1.1 II 47. Tuppi-Tešup § 18† (D IV 2). Alakšandu § 20 (A IV 15) vs.” Ayrıca İst. Ark. Müz.’de yaptığımız kollasyona göre, SV II ‘de ^{URU}A[r- olarak belirtilen “Ar” işaretinin korunan baş kısmındaki kalıntıların, Ar işaretinden ziyade “Ki veya Di” ye ait işaret kalıntılarını hatırlattığını belirtmek istiyoruz

³¹ Friedrich 1930: 112 d.not 3: “Diğer antlaşmalarda bu yerde ^DGAZ.BA.A geçer, örn. KBo 1.1 II 49 vd., 1.4 IV 33., Tuppi-Tešup § 19† (D IV 7 vd.), Alakšandu § 20 (A IV 20).”

³² Friedrich 1930: 112 d.not 4: “Bu ve aşağıdaki tamamlamalar için krş. KBo 1.1 II 48 vd., 1.4 IV 30 vd., Tuppi-Tešup § 19† (D IV 4 vd.). Alakšandu § 20 (A IV 17 vd.).”

³³ Friedrich 1930: 113 d.not 5: “Tabii ki ^DHa-an-ti-ta-aš-šu-uš okunur.”

öy. I

- 46 Lihzina kentinin Fırtına Tanrısı, Harabe Yeri³⁴ Fırtına Tanrısı, [-n]a kentinin Fırtına Tanrısı, Hulašša kentinin Fırtına Tanrısı,
 47 Uda kentinin Tanrıça Hepat'ı, Kizzu[uat]na kentinin Tanrıça Hepat'ı,

§ 8

- 48 Koruyucu Tanrı, Hatti kentinin Koruyucu Tanrısı, Tanrı Zithariia, Tanrı Karzi,
 49 Tanrı Hapantaliia, Garaḥna kentinin Koruyucu Tanrısı, [Kırın] Koruyucu Tanrısı, Av Torbasının²³⁵ Koruyucu Tanrısı,
 50 Tanrı Aa, Iştar, Kırın Iştar'ı, Niniwe kentinin Iştar'ı, Hattarina kentinin [Iştar'ı],
 51 Gögün Kraliçe Iştar'ı, Tanrıça Ninatta, Tanrıça [Kuli]tta, Tanrı Zababa,
 52 Ellaia kentinin Tanrı Zababa'sı, A[rziia] kentinin Tanrı Zababa'sı, Karargâhın bütün Tanrıları,
 53 Marduk, Allatum, Yerin [Güneş Tanrıçası], Hupišna kentinin
 54 Tanrıça Huwaššana'sı, Šamuha kentinin Tanrıça A[para]'sı, [Hurma kentinin] Tanrı Hantitaššu'su,

³⁴ Beckman 1999: 28: "... Ruin Mound".

³⁵ Beckman 1999: 29'da "Hunting Bag" olarak terc. etmiştir. Otten 1988: 25'de, ^DLAMMA ^{KUŠ}kur-ša-aš için, "Schutzgott des Vlieses" tercümesini yapmıştır.

öy. I

- 55 ^{URU}An-ku-u-aš ^DKa-taḥ-ḥa-aš ^{URU}Ta-ḥur-p[a-aš ^DMa-am-ma-aš ^URU]Ka-ta-pa-aš
MUNUS.LUGAL-aš
- 56 ^{URU}Du-un-na-aš ^DḤal-la-ra-aš DINGIR^{MEŠ} Lu-[la-aḥ-ḥe-e-eš DINGIR^{MEŠ} Ḥa-pî]-ri-
e-eš
- 57 DINGIR^{MEŠ} ŠA ^{URU}Ḥa-at-ti ḥu-u-ma-an-te-eš DİN[GIR^{MEŠ}] KUR-e-aš
- 58 DINGIR^{MEŠ} ŠA-ME-E DINGIR^{MEŠ} IR-ŠI-TIM ḤUR.SAG[^{MEŠ} ÍD^{MEŠ} PÚ^{MEŠ} UR-
PÍ^{MEŠ}]š ne-pí-iš
- 59 te-e-kán šal-li-iš a-a-ru-na-aš na-q[t ku-ut-ru-e-eš a-ša-an-du³⁶]-ia
- 60 []-ia
- 61 []-at-ti
- 62 []-x

(Sütunun gerisi kırıktr.)

³⁶ Friedrich 1930: 118 d.not 6: "Tml. yaklaşık anlama göre". Fakat satır başı kırık olup da, bu kısma join olan KBo 19.43 I 59. satırının]-ia ile bittiğini görmekteyiz.

Öy . I

- 55 Ankuşa kentinin Tanrıça Katahha'sı, Taşurpa kentinin [Tanrıça Mamma'sı, Katapa kentinin "Kraliçesi",
- 56 Dunna kentinin Tanrı Hallaraş'ı, Lu[lahhi]-Tanrıları, [Habi]ri-[Tanrıları],
- 57 Hatti kentinin bütün Tanrıları, [] ülkesinin Tan[rıları],
- 58 Göğün Tanrıları, Yeryüzü Tanrıları, Dağ[lar, Nehirler, Kaynaklar, Bulutlar], Gök,
- 59 Yer, Büyük Deniz [şahit olsunlar.³⁷] .
- 60 [] .
- 61 [] .
- 62 [] .

(Sütunun gerisi kırıktır.)

³⁷ Friedrich 1930: 113 d. not 1: "Tml. kesin değil". 57-59. satırlar arasının tercümesi ve *şal-li-iş a-a-ru-na-aş* için bkz. Karasu 1998: 357-363.

öy. II

§ 9*

1 *nq-qn-mu Ú-UL me-ma-at-ti na-an qn-dq im?-m[a? mu-un-na-a-ši]*

§ 10*

2 *na-aš-ma a-pé-e-da-ni im-ma EGIR-an ti-ia-ši A-NA ^DUTU^{ŠI}[-ma]*
 3 *a-ua-an ar-ħa ti-ia-ši nu ma-a-an ki-iš-ša-an ut-tar i-e[-ši]*
 4 *nu-ut-ta ke-e NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} le-e da-li-ia-an-zi nu-ut[-ta]*
 5 *a-pu-u-un-na an-tu-uħ-ša-an le-e da-li-ia-an[-zi]*
 6 *zi-ik ku-e-da-ni EGIR-an ti-ia-ši nu a-pu-u-un-na ħar-ni-in-ká[n-du]*
 7 *nu-uš-ma-aš ki-i ut-tar NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} EGIR-an le-e tar-na-an-zi*
 8 *nu-uš-ma-at-ša³⁸ le-e a-a-ra i-en-zi nu-uš-ma-aš ták-ša-an*
 9 *ħar-ni-in-kán-du ^DUTU^{ŠI}-ma-aš-ša-an ZI-aš ar-nu-an-du³⁹*

§ 11*

10 *ma-a-an zi-ik-ma ^mHu-uq-qa-na-a-aš ^DUTU^{ŠI}-pát pa-aħ-ħa-aš-ti*
 11 *EGIR-an-na A-NA ^DUTU^{ŠI}-pát ar-ta-ti nu-ut-ta ke-e-ma NI-IŠ DINGIR^{MEŠ}*
 12 *aš-šu-li pa-aħ-ša-an-da-ru⁴⁰ na-aš-ta A-NA QA-AT ^DUTU^{ŠI} an-da*
 13 *a-aš-šu lu-ú-lu uš-ki*

³⁸ Friedrich 1930: 114 d.not 1: "nu-uš-ma-ša-at için yazım hatası." Rüster 1988: 303.

³⁹ Neu 1979a: 69'da, ar-nu-an-du'nun olasılıkla ar-nu-ua-an-du yerine yazılmış olabileceğini belirtmektedir.

⁴⁰ Neu 1979a: 68'de, B (M.Ö. 14. y.y.) ve A (M.Ö. 13. y.y.) arasındaki varyantlara dikkati çekerek, B öy. 28 (14)'deki pa-aħ-ša-an-t[a-ru yazımını örnek olarak vermektedir.

öy. II

§ 9*

1 Ve onu bana söylemezsen ve hele onu (benden) [gizlersen]

§ 10*

2 veya hele onu desteklersen ve majestemden
3 ayrılırsan ve eğer böyle davranırsan⁴¹
4 ve sana bu yemin tanrıları rahat vermesinler⁴². [Sana]
5 ve o insana da rahat vermesinler⁴³.
6 Sen kimi desteklersen, onu da mahvetsinler.
7 Bu meseleyi yemin tanrıları sizin arkanıza bırakmasınlar
8 ve sizi doğru dürüst bir şey yapmasınlar⁴⁴ ve sizi birlikte
9 mahvetsinler. Majestemin arzusunu yerine getirsinler!⁴⁵

§ 11*

10 Eğer sen, Huqqana, sadece majestemi korursan
11 ve sadece majestemin arkasında durursan (desteklersen), seni bu yeminler
tanrıları
12 iyilikle korusunlar. Ve sonra majestemin elinden
13 iyi(lik), refah gör!

⁴¹ Friedrich 1930: 113 d. not 2: “Kelime kelime: “Eğer bu işi yapars[an]” (I. sütunun kaybolan son kısmında belirtildiği gibi).” Yine a.g.e. s. 142’de yorum kısmında şu notu bulmaktayız: “Bizim antlaşma yerinde *kiššan* kelimesi bir sonraki ifadeyi değil de, tersine daha önce bahsi geçen ifadeyi kastedebilir; yani şöyle olabilir, “Eğer sen meseleyi bu şekilde açıklarsan” (daha önceki sütunun kaybolan son kısmında da belirtildiği gibi)”.

⁴² Kelime kelime: Seni bu yemin tanrıları bırakmasınlar.

⁴³ Kelime kelime: Ve o insanı da bırakmasınlar.

⁴⁴ Beckman 1999: 29: “they shall not make it permissible for both of you”. Cohen 2001a: 122’de, *āra* kelimesini doğru bulunan ve kabul gören standart davranış kavramı olarak niteledikten sonra, 8. satırı, *āra* kurallarına uyulmadan yapılan her şeyin kötü sonuçlandığının bir örneği kabul ederek şöyle terc. eder: “May (the Oath Deities) not make it *āra* for you (Pl.)” Cohen 2001b: 75’de, *natta āra* ifadesinin muhafazakâr yapısına dikkat çekerek, eski Hitit hikayesi Zalpa ve Huqqana antlaşmasındaki 300 yıllık zaman dilimine rağmen, her iki metinde, bir kimsenin kendi kız kardeşi ile cinsel ilişki yaşağını belirtmesine değinmektedir.

⁴⁵ Kelime kelime: Majestemin isteğini ulaştırınlar!

öy. II

§ 12*

- 14   ⁴⁶ ^DUTU^{ŠI}-kán ku-ya-pi A-NA KARAŠ an-da nu ma-a-an A-NA
- 15   ya-ar-ri za-aḫ-ḫi-ia pa-a-i-mi zi-ga-mu kat-ti-mi
{ḫar-ra-an}
- 16   ⁴⁷ na-aš-ma A-NA KUR ^{LÚ}KÚR-ma na-aš-ma ANA URU ^{LÚ}KÚR
- 17   ⁴⁸ zi-ga-mu-za kat-ta-an nu-mu-za ma-a-an a-pi-ia[-i]a
- 18   ⁴⁹ ^{LÚ}uš-ki-iš-ga-tal-la-aš⁵⁰ nu-za-an ma-a-an
- 19 A-NA ^DUTU^{ŠI} še-er SAG.DU-KA-pát še-er a-ut-ti nu ma-a-an ki-ī[š-]ša-an
- 20   me-mi-iš-ki-ši ku-it-ya ku-it nu-ya-ra-at A[-NA ^mHu-]uq-qa-na-a
- 21 e-eš-du A-NA ^DUTU^{ŠI}-ma-ya ḫu-u-ma-an SIG₅-in e-eš-du

§ 13*

- 22 nu-mu-uš-ša-an ḫu-u-ma-an-da-az pa-aḫ-ši nu ku-iš A-N[A ^DUTU^{ŠI}] i-da-a-lu-uš
- 23 tu-uq-qa a-pa-a-aš i-da-a-lu-uš e-eš-du
- 24 ma-a-na-aš A-NA ^DUTU^{ŠI} ^{LÚ}KÚR tu-uq-qa-aš ^{LÚ}KÚR e-eš-du
- 25   ⁵¹ KUR-e na-aš-ma URU-aš A-NA ^DUTU^{ŠI} NU-KÚR-[TA] tu-ug-ga-at
NU-KÚR-TA-KA e-eš-du

⁴⁶ Friedrich 1930: 114 d.not 2: “Böyle işaretli yerleri katip, orjinal begede de tahririni göstermek amacıyla yapmıştır; 14. satırın baş kısmı belki *nu ma-a-an* olarak tamamlanabilir”. II 14-18, 20,25, 26. satırların baş kısmında da bu işaretleri görmekteyiz. Ayrıca 15 ve 16. satırlar arasında *ḫar-ra-an* “tahrir olmuş” notu eklenmiştir; krş. Forrer 1922: ZDMG NF 1 s. 181.

⁴⁷ Friedrich 1930: 114 d.not 3: “Muhtemelen *la-aḫ-ḫi-ia-ši* olarak tamamlanabilir.”

⁴⁸ Friedrich 1930: 114 d.not 4: “Muhtemelen *la-aḫ-ḫi-ia-mi* olarak tamamlanabilir.”

⁴⁹ Friedrich 1930: 114 d.not 5: “Muhtemelen ^{LÚ}*a-ú-ri-ia-la-aš* olarak tamamlanabilir ve krş. KUB 14.1 I 23, II 12, 44 vd.”

⁵⁰ Neu 1979a: 76’da, aynı yazımın o.H. Madd. öy. 23, ay. 45’de de yer aldığını açıklamaktadır (krş. Otten 1969: 15).

⁵¹ Friedrich 1930: 116 d.not 1: “Muhtemelen *na-aš-ma?* olarak tamamlanabilir.” Neu 1979b: 423’de ise, bu kısmı [*ma-a-an*] olarak tamamlamaktadır.

öy. II

§ 12*

- 14 [Eğer]⁵² ben majeste karargâhta iken,
 15 []'a yardım için savaşa gidersem, sen de benimle
 {tahrip olmuş}
 16 [savaşa gidersen]⁵² ya da düşman ülkesine ya da düşman kentine karşı
 17 [savaşa gidersem]⁵², sen benimle (isen) ve eğer orada
 18 sen [d]e bana [sınır muhafızı]⁵² (ve) gözcüsü (isen), eğer
 19 majestenin üzerine kendi başın gibi bakarsan ve şöyle
 20 [] söylersen: “Her ne (olursa olsun), o [Hu]qqana'ya
 21 olsun; majestem için her şey iyi olsun.” —⁵³

§ 13*

- 22 Ve beni her bakımdan kuru ve kim [majestem]e kötü (ise)
 23 o, sana da kötü olsun.
 24 Eğer o, majesteme düşman ise, o, sana da düşman olsun.
 25 [Ya]⁵⁴ bir ülke ya da bir kent majesteme düşmanca (tavır içinde ise), o sana (da)
 düşmanca (tavır içinde) olsun.

⁵² Friedrich 1930: 115 d. not 3: “Tml. kesin değil.” Yine a.g.e. s. 169'da tahrip olan 14-20.satırlar için şu notu görmekteyiz: “Ehelolf'a göre, 14-18. satırların tahrip olması, 19. satırın ise tamamen korunması ve 20. satırın tekrar tahrip olması mümkün değildir. Ya 19. satırın başı antlaşmayı kopya eden tarafından tamamlanmıştır ya da orijinali başka satır düzenindeydi.”

⁵³ Friedrich 1930: 117: “Bundan sonra şöyle bir cümle düşünülebilir: “O zaman seni bu yeminler korusun”. Friedrich 1930: 144'de, Huqqana'nın bu sözlerini şöyle anlamak istemektedir: “Her ne (kötü şey) olursa Huqqana'ya olsun, bütün iyi şeyler de majesteye olsun!”. Beckman 1999: 29'da bu kısmın tercümesi şöyledir: “ “Let whatever happens affect Huqqana, but let every good thing happen to His Majesty,” you will uphold the oath.”

⁵⁴ Friedrich 1930: 117 d.not 2'ye göre, tml. kesin değil. Neu 1979b: 423'de ise, bu kısmı [eğer] olarak tamamlamayı uygun görmektedir.

öy. II

§ 14*

- 26   ⁵⁵ A-NA ^DUTU^{ŠT} ^{LÚ}KÚR-ia ku-iš-ki [ti]-i-e-ez-zi
- 27 na-aš-ma ku-u-ru-ur KI.BAL ku-iš-ki e[-ep-z]i⁵⁶ tu-ga ha-at-ra-a-mi
- 28 nu-mu-uš-ša-an ma-a-an ERÍN^{MEŠ}-it ANŠE.KUR.RA^{(H1)A}-it lam-mar Ú-UL a-ar-ti
- 29 nu-za-an pa-ra-a im-ma hu-it-ti-ia-ši [n]a-aš-ma-at zi-ik-ma
- 30 zi-ki-la iš-ta-ma-aš-ti nu-mu-uš[-š]a-an ma-a-an a-pi-ia-ia
- 31 lam-mar Ú-UL a-ar-ti nu-ut-ta k[e]-e NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} har-ni-in-kán-du

§ 15*

- 32 na-aš-ma-mu-za ma-a-an LÚ^{URU} Ha-at-ti na-m-ma ku-iš-ki i-da-a-lu
- 33 me-na-aḥ-ḥa-an-da ša-ra-a da-a-i ku-i-e-ša-aš im-ma ku-iš an-tu-uḥ-ša-aš
- 34 zi-ga-an GIM-an iš-ta-ma-aš-ti na-an-mu ma-a-an a-pé-e-da-ni
- 35 lam-ni-i Ú-UL me-ma-at-ti na-an pa-ra-a im-ma ša-me-nu-ši
- 36 nu ki-iš-ša-an te-ši am-mu-uk-ya-za l[i-i]n-ga-nu-ya-an-za
- 37 nu-ya Ú-UL ku-it-ki me-ma-aḥ-ḥi ¹i[-ia-mi-ī]a-ya⁵⁷ Ú-UL ku-it-ki
- 38 a-ši-ma-ya [ma-aḥ-ḥ]a-an i-e-[ez-zi nu QA-TAM-MA]⁵⁸ i-e-ed-du

⁵⁵ Friedrich 1930: 116 d.not 1: “Muhtemelen *na-aš-ma*? olarak tamamlanabilir.”

⁵⁶ Friedrich 1930: 116 d.not 2’de, “tamamlamanın, boşluğun fotoğrafa göre yayından daha büyük olduğu için bu şekilde mümkün” açıklamasına dayanarak, İst. Ark. Müz.’de yaptığımız kollasyon sonucunda bu açıklamayı doğrulamaktayız. Ayrıca yayında -e- işaretinden sonra iki yatay ve bir dikey bulunmaktadır, oysa yaptığımız kollasyona göre, -e- işaretinden sonra -ep- işaretini de destekleyecek şekilde bir yatay ve bir dikeyin bulunduğunu saptadık.

⁵⁷ Friedrich 1930: 116 d.not 3: “Aşağı satırdaki *i-e-ed-du*’ya göre kesin olmayan tamamlamadır.”

⁵⁸ Friedrich 1930: 118 d.not 1’e göre tml. kesin değil.

öy. II

§ 14*

- 26 [Veya]⁵⁹ majesteme karşı herhangi bir düşman [çı]kar(sa)
 27 veya herhangi birisi düşmanca isyana b[aşlar](sa) ve ben de sana yazar(sa)m
 28 ve eğer bana yaya (ve) arabalı savaşımlarınla derhal gelmezsen
 29 ve hele bizzat onu tercih edersen veya sen onu
 30 bizzat işitirsen⁶⁰ ve bana oraya
 31 derhal gelmezsen, bu yemin tanrıları seni mahvetsinler.

§ 15*

- 32 Veya eğer herhangi bir Hattili, bana karşı kötülük
 33 etmeye kalkışrsa, o insan herkim (olursa olsun),
 34 sen onu işitince, onu bana o
 35 anda söylemezsen ve hele onu (benden) uzaklaştırırsan⁶¹
 36 ve şöyle söylersen: “Ben yeminli(yim)⁶²
 37 ve hiçbir şey söylemeyeceğim, hiçbir şey d[e yapmayacağım]⁶³
 38 ve (söz konusu olan) o [nası]l yap[arsa öyle]⁶⁴ yapsın”;

⁵⁹ Friedrich 1930: 117 d. not 2’ye göre, tml. kesin değil.

⁶⁰ Friedrich 1930: 117 d. not 3’de şöyle bir açıklama vardır: “Ben sana yazmadan önce, sen bizzat onu birisinden işitirsen.”

⁶¹ Friedrich 1930: 146’daki yorumu: “*parā šamenu-*’nun, Huqqana’nın asiye bidirmek yerine, herhangi bir şekilde onu desteklediği anlamına gelmesi gerekir; ben “(kralın mahkemesinden) kaçmak” şeklinde tercüme ediyorum.”

⁶² Beckman 1999: 30: “Although I am bound by oath”.

⁶³ Friedrich 1930: 117 d. not 4’de bu bölüme şöyle açıklık getirmektedir: “Ben vasal olarak dışarıdan dürüst davranmak zorundayım ve bu yüzden ne sözle ne de eylemle asinin tarafını tutacağım; kalpten ise ona sempati duyacağım ve onun teşebbüsüne engel olacağım.”

⁶⁴ Friedrich 1930: 119 d. not 1’e göre tml. kesin değil.

öy. II

§ 16*

- 39 *nam-ma-ya-za* x[] x[-h]a?-ri⁶⁵ *nu ma-a-an*
 40 *a-pi-ni-šu-ya-a*[n-da-an me-mi-an me-ma-at-ti nu]⁶⁶ *i-da-a-lu-un*
 41 *an-tu-uḫ-ša-an* [A-NA ^DUTU^{ŠT} ḫu-u-da-a-ak Ú-]UL⁶⁷ *me-ma-at-ti*
 42 *nu-uš-ša-an* []x ú-ya-ši a-pé-el
 43 *ki-iš-ta-ti* [nu tu-uk ^mHu-uq-qa-na-a-an ke-]e⁶⁶ NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} ḫar-ni-in-kán-du
 44 *nu-ut-ta le-[e a-a-ra]*⁶⁸ *i-en-zi*

§ 17*

- 45 *na-aš-ma ki-iš-[ša-an ut-tar ku-it-k]*⁶⁶ *i-ia-ši*
 46 *nu-mu-za me-na-aḫ-ḫ[a-an-da ku-it-ki ša-ra-]a*⁶⁶ *da-at-ti*
 47 *na-aš-ma-at z[i-ki-la Ú-UL da-at-ti]*⁶⁶ *ta-ma-iš-ma*
 48 *ku-iš-ki i?*[-e-ez-zi nu ma-a-an⁶⁶ a-pi-ni]-šu-ya-an-na ut-tar
 49 *i-e-ši nu [tu-uk ^mHu-uq-qa-na-a-an⁶⁶ ki-e NI-I]Š* DINGIR^{MEŠ} ḫar-ni-in-kán-du
 50 *ne-et-t[a le-e]*⁶⁹ [a-a-ra¹ [i-en-zi]⁶⁸ EGIR-pa-an-na-at-ta
 51 *le-e [ku-it-ki]*⁶⁶ *tar-na-an-zi*

⁶⁵ Friedrich 1930: 118 d.not 2: “-aḫ-ḫa-ri? Prs.Sg.1. Med. Belki a[m-mu-uk Ú-]U[L-an za-aḫ-ḫi-ia-aḫ-ḫ]a-ri??”

⁶⁶ Friedrich 1930: 118 d.not 1'e göre tml. kesin değil.

⁶⁷ Friedrich 1930: 118 d.not 3: “Kesin olmayan tamamlama için krş. I 29'daki anlama göre.”

⁶⁸ Friedrich 1930: 118 d.not 4'e göre, tml. için krş. II 8.

⁶⁹ Friedrich 1930: 118 d.not 5: “Kesin olmayan tamamlama için krş. II 8.” Fakat KBo 19.43'ün bu kısma join olması ve bu satırda korunmuş tek işaret olan [a-a-ra¹]’nın eklenmesi ile Friedrich’in bu tamamlamaları kesinlik kazanmıştır diyebiliriz.

öy. II

§ 16*

- 39 Ayrıca x[] x[] ..,⁷⁰ eğer
 40 böyl[e bir söz söylersen ve]⁷¹ kötü
 41 insanı [majesteme derhal]⁷¹ bildirmezsən
 42 ve []x gelirsən, onun
 43 tarafına geçersen⁷² [(o zaman) sen Huqqana'yı bu]⁷¹ yemin tanrıları
 mahvetsinlər
 44 ve sana [doğru bir şey] yapmasınlar⁷³ (seni ilerletmesinler).

§ 17*

- 45 Veya sen [herhangi bi]r [meseleyi]⁷¹ şö[yle] yaparsan
 46 ve bana kar[şı herhangi bir teşebbü]se geçersen⁷¹
 47 veya [kendin teşebbüs etmez de]⁷¹ başka
 48 bir kimse (onu) y[aparsa]⁷⁴ ve eğer⁷¹ bö]yle bir iş
 49 yaparsan, [sen Huqqana'yı]⁷¹ bu ye]min tanrıları mahvetsinlər.
 50 Ve sa[na] [doğru]¹ [bir şey yapmasınlar]⁷¹ ve
 51 [herhangi bir]⁷¹ (şekilde) peşini bırakmasınlar.

⁷⁰ Friedrich 1930: 119 d. not 2: "Belki "[onunla savaşmayacağım]??".

⁷¹ Friedrich 1930: 119 d. not 1'e göre tml. kesin değil.

⁷² Kelime kelime: onun olursan.

⁷³ Beckman 1999: 29: "they shall not make it permissible for both of you".

⁷⁴ Friedrich 1930: 119 d. not 4: "Yani "eğer onu, senin için başka birine yaptırırsan" ".

öy. II

§ 18*

- 52 *na-aš-ma ku-it ku-it im-[ma i-da-a]-lu⁷⁵ ut-tar zi-ga-at*
 53 *iš-ta-ma-aš-ti na-at-mu-kán ma[-a-an ša-a]n-na-at-ti⁷⁵*
 54 *na-at-mu Ú-UL me-ma-at-ti [nu]-kán a-pu-u-un an-tu-uḫ-ša-an*
 55 *ša-an-na-at-ti na-an-mu Ú[-UL me-ma-]at-ti⁷⁵ na-an an-da*
 56 *im-ma mu-un-na-a-ši nu-ut-ta x[-] ke-e ku-e*
 57 *ud-da-a-ar ŠA-PAL NI-IŠ DINGIR^{LIM} [ti-ja-u]-en⁷⁶*
 58 *na-at ma-a-an Ú-UL pa-aḫ-ḫa-aš[-ti n]a-at-kán šar-ra-at-ti*
 59 *nu-ut-ta ke-e NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} ḫ[ar-ni-in-k]án-du*
-

⁷⁵ Tml. için bkz. Friedrich 1930: 118.

⁷⁶ Tml. içeriğe göre tarafımızdan yapılmıştır, krş. öy. I 38 vd.

öy. II

§ 18*

- 52 veya herhan[gi bir köt]ü olay (varsa) sen onu
53 işitirsen ve e[ğer] onu benden [gi]zlersen
54 ve onu bana söylemezsen [ve] o insanı (benden)
55 gizlersen ve onu bana [bildirme]zsen;
56 hele onu benden gizlersen ve senin [için]
57 yemin altına [koyduđu]muz bu sözleri,
58 eğer korumazsan [ve] onları bozarsan,
59 bu yemin tanrıları seni m[ahvetsin]ler.
-

B öy. § 19*

1	60	<i>an-tu-uḫ-ša-a-tar-ma ku-it nu-uš[-</i>	<i>-]x-an Ú-UL-ia ku-it</i>
	61	<i>ut-tar ú-e-mi-ia-u-e-ni na-at-š[a-an ke-e-d]a-ni⁷⁷ li-in-ki-ia-aš</i>	
	62	<i>tup-pi-ia Ú-UL ki-it-ta[-ri</i>	<i>]x-ma-at an-tu-uḫ-ḫa-aš-kán⁷⁸</i>
	63	<i>i-da-a-lu¹ ar-ḫa¹ a-pi-iz i-e-[zi (tu-ga-at)]⁷⁹ -ša-an ZI-KA</i>	
5	64	[<i>-(t)a⁸⁰iš-ma ku-iš-ki</i>
	65	<i>[(me-ma-i)⁸¹</i>	<i>-]x na-at-mu-kán ša-an-na-at-ti</i>
	66	[<i>-(x)-⁸²]li-in-ki-ia⁸³</i>
	67	[<i>-]x me-ma-aḫ-ḫi</i>
	68	<i>[nu-ut-ta ki-i ut-tar NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} EGIR-an le-e]⁸⁴ tar-na-an-zi</i>	
10	69	<i>[(¹nu-u¹)t⁸⁵-ta ke-e NI-IŠ DINGIR^{MEŠ} ḫar-ni-in-kán]-du⁸⁶</i>	

⁷⁷ Tml. için bkz. Güterbock-Hoffner 1980: 65.

⁷⁸ KBo 19.44 öy. 3: *an-tu-ua-aḫ-ḫa-aš-kán*.

⁷⁹ Tml. B öy. 4'e göre.

⁸⁰ Tml. B öy. 5'e göre; fakat sondan az bir kısmı korunmuş olan bu işaret *-ša* da olabilir.

⁸¹ Tml. B öy. 5'e göre.

⁸² B öy. 7'ye göre.

⁸³ Neu 1979a: 76'da, *linkija* D. formunun, Manapa-Tarhunta antlaşmasında *lingai* (I 61) şeklinde geçtiğini belirtmektedir.

⁸⁴ Friedrich 1930: 120 d.not 2'ye göre, kesin olmayan tamamlama için krş. II 7.

⁸⁵ Tml. B öy. 10'a göre.

⁸⁶ Friedrich 1930: 120 d.not 1'e göre, tml. kesin değil.

§ 19*

- 60 Fakat halkı(n) [] .. dolayı ve
 61 bu sözü bulamadığımız için, [o, bu] yemin
 62 tabletinde bulunmuyor (ise),⁸⁷ [] ... o insan,
 63 ondan dolayı kötülüğü ya[par(sa)], .. senin canın
 64 [].. fakat herhangi bir kimse
 65 [(söylerse,)]-x ve onu benden gizler(sen),
 66 [-(x)-] yemine
 67 []-x söyleyeceğim.
 68 [Ve bu meseleyi, yemin tanrıları senin arkana]⁸⁸ bırak[ma]sınlar
 69 [(ve) bu yemin tanrıları seni mahvet]sinler⁸⁷.
-

⁸⁷ 60, 61, 62. satırlar, Beckman 1999: 30'da şöyle tercüme edilmiştir: "But because people <are treacherous ...> - And [if] because we do not find [your] obligation, if it is not set down on [that] tablet of the oath, [Six lines too fragmentary for translation.]"

⁸⁸ Friedrich 1930: 121 d. not 1'e göre tml. kesin değil.

öy. II

B öy. § 20*

	70	[(<i>nu-uš</i>)- ⁸⁹]	<i>hu-u-ma-an</i>
	71	[(<i>ki-it-x</i>)- ⁹⁰]	<i>Ú-UL še-ek-ku-e-ni</i>
	72	[(DINGIR ^{MES} - <i>m</i>) <i>a</i> ⁹¹		<i>na-at li-in-ki-ia</i>] ⁹² <i>kat-ta ki-it-ta-ri</i>

§ 21*

	73	[(<i>nu-ut-ta x</i>)- ⁹³]	<i>i-ia-nu-un</i>
15	74	[(<i>nu-ut-ták-kán</i>)	(- <i>x-x</i>) ⁹⁴	<i>iš-]tar-na ar-ħa</i>
	75	[(<i>nu-ud-du-^rza</i> ¹)	(<i>ti-it-</i>)] ⁹⁵ <i>ta-nu-nu-un</i> ⁹⁶
	76	[(<i>nu-za ma-^ra-an</i> ¹ <i>x</i>)- ⁹⁷	-] <i>x ku-ya-pi</i>	
	77	[(<i>IT-TI</i> ^D) <i>UTU</i> ^{Sr} ⁹⁸	(<i>ma-a-an-n</i>) <i>a</i> ⁹⁹	- <i>a</i>] <i>k?</i> ¹⁰⁰ <i>-ki-ia-an-za-ma</i>
	78	[(<i>ku-ya-pi na-aš-šu-ma-k</i>) <i>án</i> ¹⁰¹		- <i>i(k-ki</i> ¹⁰² <i>an-da)</i> ¹⁰³] <i>pi-i-e-mi</i>
	79	[<i>na-aš-m(a</i> ¹⁰⁴ <i>A-NA KARAŠ</i>	<i>ku-ya-p)</i> <i>i</i> ¹⁰⁵	- [?] (<i>x-da</i>) ¹⁰³] <i>pi-i-e-mi</i> ¹⁰⁶

⁸⁹ Tml. B öy. 11'e göre.

⁹⁰ Tml. B öy. 12'e göre.

⁹¹ Tml. B öy. 13'e göre.

⁹² Friedrich 1930: 120 d.not 1'e göre, tml. kesin değil.

⁹³ Tml. B öy. 14'e göre.

⁹⁴ Tml. B öy. 15'e göre. Bu ve bundan sonraki B öy. 15 vd.'ından alınan satırların, A nüshasının satırlarına yerleştirilmesi tarafımızdan tahmini olarak yapılmaktadır.

⁹⁵ Tml. B öy. 16'ya göre.

⁹⁶ KUB 26.37 öy. 2'de yayında]*ti-it-ta-nu-z*[*i* şeklinde, -*u*[*n* işareti yerine yanlışlıkla *z*[*i* işareti yapılmıştır ve ikinci bir -*nu* işareti gözden kaçmıştır. İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyona göre KUB 23.73'deki kopyanın (*ti-it-ta-nu-nu-u*[*n*) doğru olduğunu belirledik.

⁹⁷ Tml. B öy. 17'ye göre.

⁹⁸ Tml. Friedrich 1930: 172 st. 3'e göre.

⁹⁹ Tml. B öy. 18'e göre.

¹⁰⁰ Friedrich 1930: 120 st. 77'ye göre.

¹⁰¹ Friedrich 1930: 172 st. 4'de bu kısım çok şüpheli olarak, *a[?]-ú[?][-ri-ia]* şeklinde tamamlanmıştır. Oysa B öy. 18'in (KBo 19.44 a 4) bu satırın paraleli olduğunu kabul ederek (KBo 19 s.V'deki içindekiler kısmında 44 a için "§ 21'in satır sonları" notuna da dayanarak) bu satırı böyle tamamlamayı uygun gördük.

¹⁰² Tml. B öy. 18'e göre.

¹⁰³ Tml. B öy. 19'a göre.

¹⁰⁴ Tml. Friedrich 1930: 172 st. 5'e göre.

¹⁰⁵ Tml. B 19'a göre.

¹⁰⁶ Neu 1979a: 67'de, *pi-i-e-mi* yerine geleneksel M.Ö. 13. y.y. yazımı olarak *pi-ia-mi*'nin beklenmesi gerektiğini ifade etmektedir, B nüshasındaki (KBo 19.44 a öy. Rd. 5') *pi-ia-mi*'ye karşılık. Her iki nüshadaki varyantları, B nüshasının değiştirmesi olarak açıklanmasının zor olduğunu, A'nın

öy. II

§ 20*

- 70 [(ve x)-] hepsi
 71 [(x)-] bilmiyoruz.
 72 [(Ve tanrılar) Ve o]¹⁰⁷ [yemin] altına konur.

§ 21*

- 73 [(Ve seni x)-] yaptım.
 74 [(Ve seni adı geçen yerde) (-x-x)¹⁰⁸ a]rasından
 75 [(ve seni) (yer)]leştirdim.
 76 [(ve eğer x)- -]x olduğunda
 77 [(ma)jestem (ile) (eğer) .] fakat
 78 [(x veya ... olduğunda) ..] göndereceğim.
 79 [vey(a orduyu) ..] gönderdiğim[(de)]

katibinin *pi-i-e-mi* yazımını önündeki örnekten almış olabileceğini -ki bunun da B olmadığını- ve A nüshasını katibin yer yer modernize ettiğini, ancak orijinal metnin vasfını koruduğunu açıklamaktadır.

¹⁰⁷ Friedrich 1930: 121 d. not 1'e göre tml. kesin değil.

¹⁰⁸ Bu ve bundan sonraki yuvarlak parantez içindeki B öy. 15 vd.'dan alınan satırların, A nüshasının satırlarına yerleştirilmesi tarafımızdan tahminî olarak yapılmaktadır.

B öy. öy. II

- 20 80 [(i-da-a-^rlu-un¹-ma me-m)i-an¹⁰⁹ iš-ta-m]¹¹⁰ a-aš-ti
- 81 [(na-an-mu ma-a-a)n¹¹¹ Ú-UL¹¹² ḥ(a-at-ra-a-ši zi-ik) ša-an-na-at-ti nu-mu-uš]¹¹⁰-ša-an
- 82 [lam-ma(r Ú-UL a-ar)-t]i
-
- § 22*
- 83 [(na-aš-ma-aš[?] ŠA[?])¹¹³ KUR¹¹⁴ (^{URU}Ha-ia-ša-m)]a¹¹⁵
- 84 [(nu i-da-a-lu-un me-mi-an)¹¹³ iš-ta-ma-aš-ti¹¹⁴ (ku-i-ša-aš im?)¹¹⁶-ma¹¹⁷]
- 85 [(ku-iš me-mi-aš nu-mu-uš-ša-an ma-a-an la)m-mar¹¹⁶ Ú-UL a-ar-ti¹¹⁷]
- 86 [(na-aš-ma-at-ta a[?]-pa[?]-a-at ḥa-at-ra-a-mi ka-a-ša-ua ka)¹¹⁸ -a-aš¹¹⁹]
- 25 87 [(i-da-a-lu-uš m)e-¹²⁰mi-i¹²¹(a-aš nu-mu-uš-ša-an ma-a-an lam-mar Ú-)UL a-ar-ti]¹²¹
- 88 [(nu-ut-ta k)e-e¹²² (Nİ-IŠ DİNGİR^{MEŠ} ḥar-ni-in-)¹²³kán-du¹²²]
-

¹⁰⁹ Tml. B öy. 20'ye göre.

¹¹⁰ Tml. Friedrich 1930: 172'ye göre.

¹¹¹ Tml. B öy. 20'ye göre.

¹¹² Tml. Prof. Dr. Gernot Wilhelm'in önerisi ile.

¹¹³ Tml. B öy. 22'ye göre.

¹¹⁴ Friedrich 1930: 173 st. 8'e göre.

¹¹⁵ Tml. B öy. 22'ye ve Friedrich 1930: 173 d.not 1'e göre, A II 83'ün sonu ? Bize göre de, bu satırda korunabilmiş tek işaret olan bir dikey, eğer -ma işaretine aitse, bu 83'ün sonu olabileceğine dair bir ip ucu niteliğindedir. Bu satırdan sonra A nüshası tamamen kırık olduğu ve herhangi bir küçük kalıntı korunmadığı için, bundan sonraki B nüshasından alınan tamamlamalar, B'nin tek sütunlu bir tablet olması da göz önüne alınarak, iki sütunlu A nüshasına göre tarafımızca satır sayılarının tahmini uyarlanarak elde edilmesinden oluşmuştur.

¹¹⁶ Tml. B öy. 23'e göre.

¹¹⁷ Friedrich 1930: 173 st. 9'a göre.

¹¹⁸ Tml. B öy. 24'e göre.

¹¹⁹ Tml. Friedrich 1930: 173 d. not 2'ye göre kesin değil.

¹²⁰ Tml. B öy. 25'e göre.

¹²¹ Friedrich 1930: 173 st. 11'e göre.

¹²² Friedrich 1930: 173 st. 12'e göre.

¹²³ Tml. B öy. 26'ya göre.

öy. II

- 80 [(Ve kötü bir söz)¹²⁴ işi]tirsən
 81 [(ve onu bana eğər y(az)ma(zsan, sen) onu benden gizlersən¹²⁴ ve bana]
 82 [derha(l gelmez)se]n, —¹²⁵
-

§ 22*

- 83 [(Veya o,¹²⁶ (Hajaşa) ülkesi(nin ise)]
 84 [(ve kötü sözü) işitirsən, (o nasıl)]
 85 [(bir söz olursa (olsun) ve bana d)erhal gelmezsen]
 86 [(veya sana onu yazarsam: “Bak, b)u¹²⁷]
 87 [(kötü s)öz(dür” ve eğer bana derhal) gelmez(en)]
 88 [(seni b)u (yemin tanrıları mahvet)sinler].
-

¹²⁴ Friedrich 1930: 173 d. not 2'ye göre tml. kesin değil.

¹²⁵ Friedrich 1930: 173 d. not 4: “Sonraki cümle şöyle düşünülebilir: “o zaman seni bu yemin tanrıları mahvetsin” ”.

¹²⁶ Friedrich 1930: 173 d. not 5'e göre, “kötü söz?”.

¹²⁷ Friedrich 1930: 174 d. not 1'e göre tml. kesin değil.

öy. II

B öy. § 23*

- 89 [(*ma-a-an* ^DUTU⁵)¹²⁸-*m(a aš-šu-li pa-aḥ-ḥa-aš-ti EGİR-an-na A-N)A*]¹²⁸
- 90 [^DUTU⁵ *ar-ta-ti*¹²⁹ (*nu*)-*ut-t(a k)e-e-m(a NI-IŠ DİNGİR^{MEŞ})*]¹³⁰
- 91 [(*aš-šu-li pa-aḥ-ša-an*)¹³⁰-*ta-ru* x ¹³¹ (*n*)*am-ma-at-t(a* ¹³² KUR ^{URU}H)*a-i(a-ša-ia)*]¹³³
- 30 92 [(*ku-it*)¹³³ *AD-DIN nu a-pa-a-at-ta* ¹³² *aš-šu-li (p)a-aḥ-ša-an-ta-ru*]¹³⁴

¹²⁸ Tml. B öy. 27'ye göre.

¹²⁹ Friedrich 1930: 173 d. not 3: "Tml. A II 11'e göre."

¹³⁰ Tml. B öy. 28'e göre.

¹³¹ Friedrich 1930: 173 st. 14'e göre.

¹³² Friedrich 1930: 173 d. not 2'ye göre kesin değil.

¹³³ Tml. B öy. 29'a göre.

¹³⁴ Friedrich 1930: 173 st. 16'a göre.

öy. II

§ 23*

89 [(Eğer majestem)i (iyilikle korursan) majestemin (arkasınd)a]

90 [durursan (desteklersen) (o zaman) s(eni b)u (yemin tanrıları)]

91 [(iyilikle korusun). (A)yırc(a)¹³⁵ onlar, sana verdiğim¹³⁵ (H)ai(aşa ülkesini)]

92 [iyilikle korusunlar].

¹³⁵ Friedrich 1930: 174 d. not 1'e göre tml. kesin değil.

ay. III

B öy. § 24*

1	[<i>na-aš-ma A-NA</i>	^D UTU ^{ŠI}	<i>ku-i(š²)¹³⁶</i>	<i>-ki me-na-aḫ-ḫa-a)n¹³⁷</i>	<i>-da BAL i-ia-zi]</i> ¹³⁶	
2	[<i>na-aš-ma A-NA</i>	^{DUMU} ^{MEŠ}	^D UTU ^{ŠI}	<i>ku-i(š²-ki me-na-)</i> ¹³⁸	<i>aḫ-ḫa-an-da BAL i-ia-zi]</i> ¹³⁶	
3	[<i>(kat-ta)</i> ¹³⁹]	
4	[<i>-(x x-x-ia)-</i> ¹⁴⁰]	
35	5	[]-x-[]	

§ 25*

6	[<i>x¹-ma-at-ta</i>]	
7	[^D UTU ^{ŠI}	<i>-ya-at-ta</i>]	
8	[<i>am-me-el na-aš-šu</i>]	
9	[<i>zi-ik-ya A-NA</i>			<i>(-x-x-x¹)</i> ¹⁴¹]	
40	10	<i>EGIR-an ti-ia n[u²</i>			<i>-(x)</i> ¹⁴²]	
11	<i>nu-ud-du-uš-ša-an x-</i>		<i>-(x)</i> ¹⁴³		<i>-(x)</i> ¹⁴³]	

¹³⁶ Friedrich 1930: 173 d.not 2'ye göre, tml. kesin değil.¹³⁷ Tml. B öy. 31'e göre.¹³⁸ Tml. B öy. 32'e göre.¹³⁹ Tml. B öy. 33'e göre.¹⁴⁰ Tml. B öy. 34'e göre.¹⁴¹ Tml. B öy. 39'a göre. Yayında (KBo 19.44 ay. Rand) bu satırdan sonra, 1 satırın sığacağı kadar bir boşluk bırakılmış, fakat tablet üzerinde 1 satırın sığamayacağı boşluk bulunmaktadır.¹⁴² Tml. B öy. 40'a göre.¹⁴³ Tml. B öy. 41'e göre.

ay. III

§ 24*

- 1 [Veya majesteme¹⁴⁴ (karş)ı her(hangi birisi) isyan ederse,]¹⁴⁴
 2 [veya majestemin oğullarına (kar)ş)ı her(hangi birisi) isyan ederse,]¹⁴⁴
 3 [(..)]
 4 [(. ...)]
 5 []-x-[]
-

§ 25*

- 6[]
 7 Sen majestem onu[]
 8 Benim ya da[]
 9 Sen ...[(-^rx-x-x¹)]
 10 destek ol v[e² -(x)]
 11 Ve ... x-[-(x) -(x)]

¹⁴⁴ Friedrich 1930: 174 d. not 1'e göre tml. kesin değil.

B öy. ay. III

- 12 *ZI-KA pa-ra-a ūa-a[t-ku-nu-u(z-zi¹⁴⁵ nu x)-¹⁴⁶]*
- 13 *nu A-NA^DUTU^{ŠI} a-ūa-an[(ar-ḫa ti-i-)(e)¹⁴⁷ -šī¹⁴⁸ nu ma-a-an ki-iš-ša-an ut-tar i-e-šī]¹⁴⁹*
- 14 *ne-et-ta ke-e¹⁵⁰ N[(I-I)Š¹⁵¹ DINGIR^{MEŠ} le-e da-li-ja-an-zi]¹⁵²*
- 45 15 *a-pé-e-da-ni-ja-at [an-tu-uḫ-ša-a(n¹⁵³ le-e tar-n)¹⁵⁴a-an-zi a-pu-un-na ḫar-ni-in-ká(n-du)]¹⁵⁵*
- 16 *nu-uš-ma-aš ták-ša-an [ḫar-ni-in-kán-du]¹⁵⁶*

§ 26*

- 17 *na-aš-ma ki-iš-šu-ūa-an ut-t[ar z(i-ki-la ZI-i)t¹⁵⁷]*
- 18 *e-ep-šī na-aš-ma-at i-e-šī¹⁵⁸ [(nam-ma ku-it-ki)]¹⁵⁹*
- 19 *pa-ra-a da-ma-i ša-an-ḫa-at-ti[-(x)¹⁶⁰]*
- (1)¹⁶¹ 20 *i-ni-ūa¹⁶² i-e-mi¹⁶³ nu-ūa-za a-pé-el [-(ša a-p)i-ī(a-ia)]¹⁶⁴*

¹⁴⁵ Tml. için bkz. Güterbock-Hoffner 1995: 117.

¹⁴⁶ Tml. B öy. 42'e göre.

¹⁴⁷ Tml. B öy. 43'e göre.

¹⁴⁸ Neu 1979a: 72'de, Friedrich'in de 130: 174'deki okuma önerisiyle kelimenin bu şekilde tamamlanabileceğini ve bu parçanın da (KUB 23.74), A nüshasına karşılık geldiğini belirtmektedir.

¹⁴⁹ Tarafımızdan içeriğe göre yapılan tml. için krş. A II 3.

¹⁵⁰ Kammenhuber 1976: 43.

¹⁵¹ Tml. B öy. 44'e göre.

¹⁵² Tarafımızdan içeriğe göre yapılan tml. için krş. AII 4.

¹⁵³ Tarafımızdan içeriğe göre yapılan tml. için krş. A II 5.

¹⁵⁴ Tml. B öy. 45'e göre.

¹⁵⁵ Tarafımızdan içeriğe göre yapılan tml. için krş. A II 6. B öy.'de (45) bu satırdan sonra paragraf çizgisi bulunmaktadır.

¹⁵⁶ Tarafımızdan içeriğe göre yapılan tml. için krş. A II 9. B öy.'de kırık olan st. 46'nın başına karşılık gelen bu st.'in sığacağı kadar boş alan yoktur, dolayısı ile bu st. B öy.'de bulunmamaktadır.

¹⁵⁷ Tml. B öy. 46'a göre.

¹⁵⁸ Neu 1979a: 71'de B KUB 23.74, 7'deki *i-e-šī* ile A'daki bu satırın birbirine karşılık geldiğini belirtmektedir.

¹⁵⁹ Tml. B öy. 47'e göre.

¹⁶⁰ Tml. B öy. 48'e göre.

¹⁶¹ A ay. III'ün tamamıyla kırık olan baş kısımlarını, yayından sonra ortaya çıkan yeni fragmanların ve B öy.'ün de yardımı ile tahminî olarak tamamlamaya çalıştık. Bu nedenle III. sütunun transkripsiyonunda kullandığımız satır sayıları yayından farklıdır. Okuyucunun kontrolünü kolaylaştırmak için yayındaki satır sayılarını da parantez içinde gösterdik.

¹⁶² Bkz. Neu 1979a: 79.

¹⁶³ B öy. 48: *i-ja-m[i]*.

¹⁶⁴ Tml. B öy. 49'a göre.

ay. III

- 12 Senin arzunu kabartır(?)¹⁶⁵ ve x-]
- 13 Ve majestemden ay[(rılır)san ve eğer böyle davranırsan¹⁶⁶]
- 14 ve sana bu y[(em)in tanrıları rahat vermesinler].
- 15 O [insan(a da rahat verme)sinler¹⁶⁷ ve onu mahvetsin(ler)].
- 16 Ve sizi birlikte [mahvetsinler].

§ 26*

- 17 Veya böyle (bir) iş[e k(endi isteğini)e]
- 18 girişirsen veya onu yaparsan [(ayrıca)]
- 19 başka (bir şeyi) fazladan elde etmeye çalışırsan[-(x)]
- (1) 20 “söz konusu (şeyi) yapacağım ve onun [-(.” ve o zaman)]

¹⁶⁵ Tercüme için bkz. Güterbock-Hoffner 1995: 117.

¹⁶⁶ Kelime kelime: Eğer (bu) işi böyle yaparsan.

¹⁶⁷ Kelime kelime: O insanı da bırakmasınlar.

B öy. ay. III

- 50 (2) 21 *ke-e* [NI-I]Š DINGIR^{MEŠ} *le-e da-l*[i-*ia-an-zi*¹⁶⁸ *h*]ar-ni-in-ká[(n-du)]¹⁶⁹
-
- § 27*
- (3) 22 *ka-a-ša-ták-kán* [A]-NA É.GAL^{LIM}-JA [*ša-r(a ú-ya-da-an-)*¹⁷⁰zi
- (4) 23 *nu-kán* ŠA É.GAL^{LIM} *ša-ak-la-i*[š] *ku-it*
- (5) 24 *na-ak-ki-ša-aš nu k*[(u-it)]¹⁷¹ *ma-aḥ-ḥa*¹-[an -i]t *ma-aḥ-ḥa-an*
- (6) 25 *iš-ta-ma-aš-ki-ši na-at*[(*-kán IŠ-TU É.GAL^{LIM}*)¹⁷² *na-a*]¹⁷³
- (7) 26 *le-e* [*ša-an-na-*]at-ti¹⁷⁴
-
- § 28*
- (8) 27 *na-aš-ma-du-za-kán* ^DUTU^{ŠI} *ga-ra-ta*[-]- *hur*¹⁷⁵
- 55 (9) 28 *nu-ud-du-za me-mi-ia-nu-uš a-ya-an kat-t*[(a x)-]-x *ma-a-an*
- 56 (10) 29 *an-tu-uḥ-ša-an ku-in-ki aš-šu-li* [*pa-ra-a ḥu-u-it-ti-ia-a*]n¹⁷⁶ *ḥar-mi*

¹⁶⁸ Tarafımızdan içeriğe göre yapılan tml. için krş. A II 4.

¹⁶⁹ Tml. B öy. 50'ye göre.

¹⁷⁰ Tml. B öy. 51'e göre.

¹⁷¹ Tml. B öy. 52'ye göre.

¹⁷² Tml. B öy. 53'e göre.

¹⁷³ Tml. Friedrich 1930: 122 d. not 2'ye göre kesin değil.

¹⁷⁴ Tml. Friedrich 1930: 122'ye göre ve B öy.'de bu satırdan sonra paragraf çizgisi bulunmamaktadır.

¹⁷⁵ Meriggi 1973: 206 d.not 13'de; "Satır sonunda korunan tek işaret olan ... *ḥar/ḥur/mur* ile Akadca bir fiilin son kısmı yer almaktadır. Bir asuroloğun tamamlamasına bırakmak zorundayım, çünkü*mur* şeklindeki okunuşuyla da, buraya uyan *amāru*'nun Kausativ formunu bulamıyorum" açıklamasını yapmaktadır. Ayrıca 27-43. satırlar arasının transkripsiyon ve tercümesi Meriggi 1973: 205-207'de işlenmiştir.

¹⁷⁶ Friedrich 1930: 122: "Tml. st. (18) 33'e göre"; ayrıca KBo 5.12 ay. III 10'da, *aš-šu-li*'den sonra sanki bir "u" işareti varmış gibi görünüyor, oysa yaptığımız kollasyona göre burada bir "u" değil, doğal bir kırık vardır.

ay. III

(2) 21 bu [ye]min tanrıları rahat verme[sinler m]ahvetsinl[er].

§ 27*

(3) 22 Bak, onların seni sarayıma [yük(arı getirmele)]ri

(4) 23 ve saray töresine [göre (?) duyduğun]

(5) 24 önemlidir, [.]dığımı

(6) 25 veya duyduğunu ve onu [(saray dışında) ve o]nu

(7) 26 [açığa vur]mayacaksın.¹⁷⁷

§ 28*

(8) 27 Veya (eğer ben) majeste, en içteki (gizli) düşünceleri[mi] sana [söylersem]

(9) 28 ve senin için kaygıları(mı)¹⁷⁸ [dile getirirsem] ve eğer

(10) 29 herhangi bir kimseyi iyilikle [tercih edersem] (ve şöyle söylersem):¹⁷⁹

¹⁷⁷ 23-24-25-26. satırların tercümesi için bkz. Beckman 1999: 31.

¹⁷⁸ Kelime kelime: sözleri.

¹⁷⁹ 27-29. satırlar arasının tercümesi, Beckman 1999: 31'e göredir.

B ay. ay. III

- 1 (11) 30 *a-ši-ya an-tu-ya-aḥ-ḥa-aš* SIG₅-in i[(š-ša-i nu²-ya)-ra-an]¹⁸⁰
 (12) 31 ^DUTU^{ŠI}-ia SIG₅-in i-ia-mi zi-ga[(-aš-ši ma-a-an pa-a-i-ši)]¹⁸¹
 (13) 32 *a-pu-u-un me-mi-ia-an* EGIR-*pa me-ma-at-ti* [n(a-aš-ma-za a-pu-u-
 u)]n¹⁸² *an-tu-uḥ-ša-an*¹⁸³
 (14) 33 *i-da-la-u-ya-an-ni*¹⁸⁴ *pa-ra-a ḥu-it-ti-ia-a*[n (ḥar-mi)]¹⁸⁵
 (15) 34 *a-ši-ya an-tu-ya-aḥ-ḥa-aš i-da-a-lu-uš i-da-la-u-ya*[-aḥ-zi-ia-mu]¹⁸⁶
 5 (16) 35 *nu-ya-ra-an* ^DUTU^{ŠI} *i-da-la-u-ya-aḥ-mi*¹⁸⁷ *nu ma-a-an pa-i[t-ti]*¹⁸⁸
 (17) 36 *a-pu-u-un me-mi-an a-pé-e-da-ni* EGIR-*pa me-ma-at-ti* [na-aš-ma- z]a¹⁸⁹
 KUR-*e*
 (18) 37 *ku-it-ki na-aš-ma* URU-*an ku-in-ki*¹⁹⁰ *a-aš-šu pa-ra-a ḥu-u*[-(it-t)]i-ia-
 an¹⁹¹ [(ḥar)]-mi
 (19) 38 SIG₅-in-ya iš-ša¹⁹²-a-i nu-ya-ra-an ^DUTU^{ŠI}-ia SIG₅-in i-ia-mi

¹⁸⁰ Tml. B ay. 1'e göre.

¹⁸¹ Tml. B ay. 2'ye göre.

¹⁸² Tml. B ay. 3'e göre.

¹⁸³ B ay. 3 LÚ^{LUM}.

¹⁸⁴ B ay. 3 *i-da-a-l[a-*.

¹⁸⁵ Tml. B ay. 4'e göre.

¹⁸⁶ Friedrich 1930: 122 d. not 2: "Tml. kesin değil."

¹⁸⁷ B ay. 5 *i-da-la-ya-aḥ-mi*.

¹⁸⁸ Friedrich 1930: 122 d. not 9: "Tml. s. (23) 38'e göre." Neu 1979a: 74'de, *pa-i[t-ti]* kelimesinin yerine işaret kalıntısına dayanarak *pa-i[-ši²]*'nin de mümkün olabileceğini belirtmektedir (B ay. 5'deki ilgili fiil formu kırktır). Ve yazar aynı sayfada, *pai-* "gitmek" fiilinin *paiši* ve *paitti* (2. Sg. Prs.) halinin bir arada bulunmasına dikkat çekerek, bir sonraki söz dizisiyle bağlantıdaki deyim ile ilgili fiil olarak *paitti*'nin ortaya çıktığını belirtmektedir: *zig-a-šmaš-at man paitti* EGIR-*pa [(me)matt(i)]* "eğer fakat (-a) sen gidersen (ve) onu (-at) onlara (-šmaš) tekrar söylersen" B ay. 12/ A III 23 (42).

¹⁸⁹ Friedrich 1930: 124 d. not 2: "Tml. kesin değil."

¹⁹⁰ B ay. 7: UR]U-*an ku-in-ki* URU-*an ku-in-ki* şeklinde tekrarlandığını görmekteyiz.

¹⁹¹ B ay. 8 *ḥu-üt-ti[-ia-a]*n.

¹⁹² Yapığımız kollasyon sonucunda, yayında *-ta* olan işaretin *-ša* olduğu tespit etik, B ay. 8 de bunu destekler mahiyettedir: *iš-ša-i*. Neu 1979a: 70 vd.'ında, bu yazılışın Hitit kanunlarına da tamamıyla uyduğunu; e.H. *i-iš-ša-i* (krş. e.H. KBo 22.1 ay. 32), o.H. *iš-ša-i* (Ḥuqqana B ay. 1 gibi), y.H. *e-eš-ša-i* (krş. Friedrich 1971: 28; § 41 s. 46 d. not 32 ile) belirtmektedir.

ay. III

- (11) 30 “Söz konusu insan iyi da[(vraniyor ve)]
(12) 31 ben majeste de ona iyi davranacağım”. Ve [(eğer sen gidersen,
(13) 32 bu sözü tekrar söylersen [v(eya eğer o)] insana
(14) 33 öz[ellikle] kötülük yapars[(am)]¹⁹³ (ve şöyle söylersem):
(15) 34 “Söz konusu insan kötü(dür) [ve bana] kötülük yapı[yor]
(16) 35 ve ben majeste de ona kötülük yapacağım”. Ve eğer sen giders[en],
(17) 36 ona bu sözü tekrar söylersen [veya] (eğer) herhangi bir ülkeyi
(18) 37 veya kenti iyilik için tercih edersem (ve şöyle söylersem):
(19) 38 “O iyi davranıyor ve ben majeste de ona iyi davranacağım”.

¹⁹³ Kelime kelime: Eğer ben kötülüğe tercih edersem.

B ay. ay. III

- (20) 39 *z[(i-g)a]¹⁹⁴ ma-a-an a-pé-é-da-ni KUR-e na-aš-ma URU-ri EGI[(R-pa)] me-ma-at-ti*
- 10 (21) 40 *nu-ud-[du]-za¹⁹⁵ ma-a-an a-pa-a-at KUR-e na-aš-ma URU-an aš-šu-[(l)]i*
- (22) 41 *na-aš-m[(a i)]-da-a-lu pa-ra-a hu-it-ti-ia-an [h]ar-mi*
- (23) 42 *zi-ga-[(aš-ma-)]¹⁹⁶ša-at ma-a-an pa-it-ti EGIR-pa me[-ma-at]-ti¹⁹⁷*
- (24) 43 *ne-et-ta ŠA-PAL NI-IŠ DINGIR^{LIM 198} DÛ-ru*
-
- § 29*
- (25) 44 *nam-ma-at-ta ^DUTU^{ŠI} [k]u-in ku-u-un NIN-IA A-NA DAM-U[T-TI-K]A¹⁹⁹ AD-DIN*
- 15 (26) 45 *nu-uš-š[i] NİN^{MEŠ}-ŠU ŠA MÁŠ-ŠÛ ŠA NUMUN-ŠU me-eq-qa-e-eš [ku-it]²⁰⁰ a-ša-an-zi*
- (27) 46 *[-K]A[?]-at-ta-at²⁰¹ a-pé-e-ia zi-ga-aš-ma-aš-za²⁰² NIN-[(SÚ ku)]²⁰³-it har-ši*

¹⁹⁴ Tml. B ay. 9'a göre.

¹⁹⁵ B ay. 10 *na-aš-ma-za*.

¹⁹⁶ Tml. B ay. 12'ye göre.

¹⁹⁷ Tml. Friedrich 1930: 124, st. 23'e göre.

¹⁹⁸ B ay. 13 DINGIR^{MEŠ}.

¹⁹⁹ Tml. Friedrich 1930: 124, st. 25'e göre. Aynı zamanda Otten 1970: 165 d. not a'daki, "tml. I 5'e göre: NIN-IA AŠ-ŠUM DAM-UT-TIM AD-DIN "kız kardeşimi zevce olarak verdim" "

²⁰⁰ Otten 1970: 163'de bu kısmı [ku-it] şeklinde tamamlamıştır, krş. Cohen 2002: 80.

²⁰¹ Friedrich 1930: 124 d.not 2'ye göre, kesin olmayan tamamlama şöyledir: "[nu ap[?]]-pa-at-ta-at". Otten 1970: 165 c'de şöyle açıklama yapmaktadır: "B ay. 16'da şöyledir: "ŠA A[N- -]ta"; A nüshasına göre ŠA DINGI[R-K]A-at-ta(-at)?? olarak okunabilir". Fakat tercümesi sunulmamıştır. Cohen 2002: 80 d.not 359'da, "B nüshasına göre muhtemelen şöyle okunabilir: ŠA ^D[UTU^{ŠI}-o-o]≈ta ape ≈ya "These are from My M[ajesty's (family) for you]"="You should consider them part of My Majesty's family". A nüshasında, bu okunuş için yeterli alan yok görünüyor" açıklamasını yapuktan sonra, 17 Ocak 2000 tarihli e-mail ile C. Melchert'in, Friedrich'in]-pa yerine -K]A[?] okunuş önerisinin mevcut olduğunu belirtmektedir.

²⁰² Friedrich 1930: 124 d.not 8: "B ay. 16 *zi-ga-aš-ma-<aš>-za*."

²⁰³ Tml. B ay. 16'ya göre.

ay. III

- (20) 39 Eğer sen, (onu) o ülke veya kente tekrar söyler sen
 (21) 40 veya o ülke veya kenti iyi[(lik)]
 (22) 41 veya kötü(lk) için tercih edersem²⁰⁴,
 (23) 42 eğer sen gidersen ve onu [onlara] tekrar söyler sen,
 (24) 43 bu (mesele) senin için yemin altına konsun!

§ 29*

- (25) 44 Ayrıca ben majeste, sana zevce olarak verdiğim bu kız kardeşimin
 (26) 45 ailesinden, soyundan/sopundan²⁰⁵ pek çok kız kardeşleri olduğu
 [için],
 (27) 46 onlar da sa[na aittir]²⁰⁶. Senin, onların kız kardeşini (zevce olarak)
 alma (konusuna gelince):²⁰⁷

²⁰⁴ Güterbock-Hoffner 1995: 119: "or if I have furthered that country or city in either a good or bad way". Beckman 1999: 31: "Or if I have singled out that land or city for favor or for harsh treatment".

²⁰⁵ Friedrich 1930: 125 st. 26'da, "Vollschwwestern (?) und Halbschwwestern (?)" şeklindeki tercümeyi, s. 148'de açıklamasına göre Sommer'in nerisi ile yapmıştır. Ayrıca bkz. Cohen 2002: 81.

²⁰⁶ Terc. için bkz. Beckman 1999: 31.

²⁰⁷ Kelime kelime: Sen onların kız kardeşini aldığından. Terc. için bkz. Otten 1970: 164. Kırık olan kısmın okuma nerisi ve terc. için bkz. Cohen 2002: 81 d.not. 366; Beckman 1999: 31: "They belong to your extended family because you have taken their sister." Ayrıca bkz. Alp 2000: 99.

B ay. ay. III

- (28) 47 A-NA KUR^{URU} *Ha-at-ti-ma-kán ša-a-ak-la-iš du-u[(q-qa)]-ri*²⁰⁸
- (29) 48 ŠEŠ-ŠU-aš-za²⁰⁹ NIN-SÚ^{MUNUS} *a-a-an-ni-in-ni-ja-mi-in Ú-UL [(da-a-i)]*²¹⁰
- (30) 49 Ú-UL-at a-a-ra ku-iš-ma-at i-e-zi²¹¹ *a-pi-ni-iš-[šu-u-u]a-an <<-na>> ut-tar*²¹²
- (31) 50 na-aš^{URU} *Ha-at-tu-ši Ú-UL hu-u-iš-šu-u-iz-zi*²¹³ *a-ki-pa-a[š-š]a-an*²¹⁴
- 20 (32) 51 *šu-me-en-za-an KUR-e dam-pu-u-pi ku-üt an-da-at za[(-aḥ-ḥa-)]*²¹⁵ an ŠA²¹⁶
- (33) 52 ŠEŠ-ŠU-za DAM-ŠU²¹⁷ ^{MUNUS} *a-a-an-ni-in-ni-ja-mi-in da-aš-ká[(n-zi-pát)]*
- (34) 53 ^{URU} *Ha-at-tu-ši-ma-at Ú[(-UL a)]*²¹⁸ -a-ra

²⁰⁸ B ay. 17 *tu-uq-qa-ri*.

²⁰⁹ Krş. Otten 1970: 165 d.not f: "Kollasyona göre mümkündür." Güterbock-Hoffner 1989: 427'de, 'ŠEŠ-ŠU... şeklinde tamamlandığını görmekteyiz.

²¹⁰ Tml. B ay. 18'e göre. Ayrıca bkz. CHD Vol. Š, Fas. 1 (2002) s. 44.

²¹¹ B ay. 19 i-^fja'[(⁻zi)].

²¹² Friedrich 1930: 124 d.not 10: " *a-pi-ni-iš-[šu-u-u]a-an ut-tar* kastedilerek, yayında yanlışlıkla (*ut* yerine *na*) *a-pi-ni-iš-[šu-u-u]a-an-na* yazılmıştır." B 19: [] *ut-tar*.

²¹³ B ay. 19 *hu-iš-šu-iz-zi*. Neu 1979a: 73'de, A'daki bu formun, Otten tarafından (StBoT 11, 1969, 12) daha eski metinlerde ortaya çıktığının tespit edildiğini ve A'daki bu yazımı kopistin bir hatası olarak modernize etme şeklinde değerlendirmektedir. Zira, o.H.'de şimdiye kadar sadece *hu-iš-önses* yazımının belgendiğini belirtmektedir.

²¹⁴ Friedrich 1930: 124'de kesin olmayan tml. şöyledir: *a-ki-pa [nu-uš-š]a-an*. a.g.e. s.170: "İzlere ve yer durumuna göre Ehelolf, *a-ki-pa-a[t nu-uš-š]a-an* okunuşunu göz önünde bulunduruyor, belki *a-ki-pi-üt* için tam bir tekil yazım olabilir (krş. benzer ilişkili *a-ku-püt* KUB 13.7 I 23)." Ancak İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyon sonucunda, yer durumuna ve Otten 1970: 163'deki tamamlamasına göre *a-ki-pa-a[š-š]a-an* tamamlamasını daha uygun görmekteyiz. Kammenhuber 1973: 3 : " // B = KBo 19.44 ay. 20 *a-ki-p[a* (Otten 1970: 163'de, *a-ki-p[a-aš-ša-a]n = aki-(a)pa-ššan* şeklinde, iki (!) yer partikelli (!) tamamlar)." Ayrıca Neu 1979a: 79'da, eski tarzda cümle partikeli *-(a)pa* B ay. 20'de ortaya çıkmasını kayda değer olarak yorumlamıştır: *a-ki[(-pa)]* (tml. A III 31'e göre).Ayrıca diğer olasılıklar için bkz. Güterbock-Hoffner 1995: 214.

²¹⁵ Tml. B ay. 20'ye göre.

²¹⁶ B nüshasında 20. satır, *za-aḥ-ḥa-an* ile bitiyor ve 20. satır ŠA ile başlıyor, dolayısıyla ŠA ayrı yazılacak.

²¹⁷ Transk. için bkz. Cohen 2002: 81. Klinger 1992: 193'te, çivi yazılı metinlerde NIN ile DAM arasındaki farkın her zaman bariz olmadığını ve ikinci kısımdaki üç yataylı yazımın her iki determinatif için söz konusu olabileceğini açıklamaktadır.

²¹⁸ Tml. B ay. 22'ye göre.

ay. III

- (28) 47 Hatti ülkesinde (şu) âdet önemlidir:
- (29) 48 “Erkek kardeş, (kendi) kız kardeşini (veya) kuzinini [(ala)]maz²¹⁹,
- (30) 49 bu doğru değil(dir)²²⁰. Her kim böyle (bir) işi yaparsa,
- (31) 50 Hattuša’da yaşayamaz, bunun üzerine öldürülür²²¹.
- (32) 51 Sizin ülkeniz cahil olduğu için, orada (bu adet) bozulmuş(tur)²²².
- (33) 52 (Onlar) erkek kardeşinin hanımını¹ (veya) kuzinini alma alışkanlığına sahiptirler²²³.
- (34) 53 Hattuša’da bu doğru değil(dir).

²¹⁹ Friedrich 1930: 150’de, *da-a-i* fiilinin “evlenmek” anlamında kullanılmayıp, “cinsel ilişkide bulunmak” anlamında kullanılmış olduğunu (Akadca *aḥazu* gibi) açıklamaktadır. Krş. Otten 1970: 164. Tercüme için bkz. Kammenhuber 1978: 6; Klinger 1992: 192’de bu kısmı şöyle terc. etmiştir: “Der Bruder darf seine Schwester (oder) eine Schwester derselben Mutter nicht (geschlechtlich) nehmen”. Beckman 1999: 31; Güterbock-Hoffner-van den Hout 2002: 44; Cohen 2002: 81.

²²⁰ Friedrich 1930: 125 st. 30: “das (ist) nicht recht”. Tischler 1983: 50’de, *UL ara* için “es ist nicht recht” açıklamasını yapmaktadır.

²²¹ Terc. için bkz. Kammenhuber 1973: 3: “wird getötet / mit dem Tode bestraft”.

²²² Terc. için bkz. Cohen 2002: 81: “it is disrupted”. Ayrıca yazar, s. 81 d. not 367’de, bu tercüme için Hoffner’e borçlu olduğunu, Hoffner’in de *zaḥḥ-* kelimesini KUB 13.4 iii 38’deki şekliyle karşılaştırdığını belirtmektedir. KUB 13.4 iii 38’in Güterbock-Hoffner 1989: 441’deki trans. ve terc. ise şöyledir: ... *na-aš-ta* EZEN₄ *za-aḥ-zi* “..., and disrupts a festival”. Beckman 1999: 31’de bu kısmı, “it is in conflict(?)” olarak tercüme etmiştir.

²²³ Terc. için bkz. Cohen 2002: 81-82. Kelime kelime: Onun erkek kardeşini, onun hanımını¹, kuzinini alırlar. Cohen 2002: 81 d.not 368’de, trans. ve tercüme için Klinger 1992: 193’ten aldığı ve DAM yerine NIN okunuşunda, “the sister of his brother” gibi anlamsız bir tercüme ortaya çıkacağını belirtmektedir. Otten 1970: 164, st. 33’de, NIN okunuşunu göz önünde bulundurarak şöyle tercüme etmiştir: “so nimmt man sich des eigenen Bruders (seine) Schwester (oder) die Kusine”.

B ay. ay. III

§ 30*

- (35) 54 *nu-ut-ta ma-a-an ŠA DAM-KA ku-ya-pí NIN-SÚ na-aš-ma ŠA*
 [(ŠE)]Š²²⁴ DAM-SÚ²²⁵
- (36) 55 ^{MUNUS}*a-a-an-ni-in-ni-ja-mi-iš kat-ta-an ú-iz-zi nu-uš-ši [(a)]-da-an-na*
- 25 (37) 56 *a-ku-ya-an-na pa-a-i nu-za e-za-at-ten e-ku-ut-ten du-uš-[(ki)]-iš-ki-ten²²⁶*
- (38) 57 *da-an-na-ma-za²²⁷ le-e i-la-li-ja-ši Ú-UL-at a-a-ra a-pé-e-ez-kán*
- (39) 58 *ud-da-na-az ar-ha ak-ki-iš-kán-zi na-at zi-ik²²⁸ tu-el ZI-it*
- (40) 59 *le-e e-ep-ši ma-an-ták-kán a-pí-ni-iš-šu-ya-an-ti²²⁹ ud-dá-ni-i*
- (41) 60 *da-ma-iš-ša ku-iš-ki pár-ra-an-da ti-it-ta-nu-uz-zi²³⁰ zi-ga-an*
- (42) 61 *le-e iš-ta-ma-aš-ti na-at le-e i-ja-ši*
- 30 (43) 62 *ŠA-PAL NI-IŠ DINGIR^{LJM231} -[a]at-ta ki-it-ta-ru*

²²⁴ Trans. için bkz. Otten 1970: 163, st. 35. Friedrich 1930: 126, st. 35: “[NUM]UN”.

²²⁵ Friedrich 1930: 126’da NIN-ZU şeklinde okumuştur. Fakat DAM okunuşu anlam olarak da daha uygundur; ayrıca bkz. Otten 1970: 164 ve 165 I; Klingler 1992: 193; krş. Cohen 2002: 83 d.not 377 ile.

²²⁶ B ay. 25 *du-uš-ki-iš-ki-i[t-ten]*.

²²⁷ B ay. 26 *da-an-na-ma-an-za*. Neu 1979a: 69’da, A III 57’deki A. -an “onu” eksikliğine dikkati çekmiştir.

²²⁸ B ay. 27 *‘na’-[at z]i-ga*.

²²⁹ B ay. 28 *a-pí-ni-šu-ya-an-ti*.

²³⁰ B ay. 29 *ti-it-ta-nu-zi* [.

²³¹ B ay. 30 DINGIR^{MES} -*ja-at-ta*.

ay. III

§ 30*

- (35) 54 Eğer günün birinde hanımının kız kardeşi veya [(erkek karde)]şinin hanımı
- (36) 55 (veya) kuzinin sana gelirse, ona yiyecek ve
- (37) 56 ićecek ver. Yeyiniz, içiniz (ve) neşeleniniz!
- (38) 57 Fakat (onu) (cinsel olarak) almayı arzulama, bu uygun değil(dir). Böyle
- (39) 58 bir eylemden (dolayı o kişiyi) öldürürler. Ve bunu sen kendi isteğin ile
- (40) 59 deneme²³². Eğer böyle bir eylem için
- (41) 60 başka birisi seni baştan çıkarırsa, sen onu
- (42) 61 dinleme ve onu yapma.
- (43) 62 Ve bu senin için yemin altına konsun!
-

²³² Kelime kelime: girişme.

B ay. ay. III

§ 31*

- (44) 63 ŠA É.GAL^{LIM}-*ia-za*²³³ MUNUS^{TUM} *me-ek-ki uš-ga-aḥ-ḥu-ut ku-i-ša-aš im-ma k[u-i]š*
- (45) 64 ŠA É.GAL^{LIM} MUNUS²³⁴ *ma-a-na-aš EL-LUM ma-a-na<-aš>*²³⁵
MUNUS^{SUḪUR.LÁ}
- (46) 65 *nu-uš-ši ma-ni-in-ku-ya-an*²³⁶ *le-e ti-ia-ši nu-uš-ši ma-ni-i[n-ku-]ya-an*²³⁷
- (47) 66 *le-e pa-a-i-ši*²³⁸ *me-mi-ia-an-na-aš-ši*²³⁹ *le-e me-ma-at-ti*
- (48) 67 ARAD-KA-*ia-aš-ši*²⁴⁰ GÉME-KA *ma-ni-in-ku-ya-an*²⁴¹ *le-e pa-iz-zi*
- 35 (49) 68 *na-an-za-an me-ek-ki uš-ga-aḥ-ḥu-ut ŠA É.GAL^{LIM} ku-ya-pi MUNUS*²⁴²
a-ut-[(ti)]
- (50) 69 *na-aš-ta KASKAL-az ar-ḥa me-ek-ki ya-at-qa-aḥ-ḥu-ut*²⁴³

²³³ B ay. 31 É.GAL^{LIM}-*ia-az*.

²³⁴ B ay. 32 MUNUS^{TUM}.

²³⁵ B ay. 32 *ma-a-na-aš*.

²³⁶ B ay. 32 *ma-an¹-ni-in-ku-a[n]*.

²³⁷ B ay. 33 *ma-an-ni-in-ku-an*.

²³⁸ Neu 1979a: 74'de, *pai-* "girmek" fiilinin *paiši* ve *paitti* (2. Sg. Prs.) halinin bir arada bulunduğuna dikkat çekerek, *paitti*'nin bir sonraki söz dizisiyle bağlantıda olduğunu, buna karşılık *paiši*'nin bağımsız fiil olarak yer aldığını belirtmektedir: *nu-uš-ši ma-an-ni-in-ku-an le-e pa-a-i-ši me-mi-an-na-aš-[(ši)] le-e me-ma-at-ti* "ona yaklaşma ve ona bir söz söyleme!" B ay. 33 vd.; *I-NA KUR*^{URU} *Ḥa-ia-ša-ia ku-ya-pi pa-a-i-ši nu-za ...* "sen Ḥajaša ülkesine gittiğinde ..." B ay. 44.

²³⁹ B ay. 33 *me-mi-an-na-aš-[(ši)]*.

²⁴⁰ Friedrich 1930: 126 d. not 7'de, B ay. 34 ARAD-KA-*ia-ya* yazımının *ši* yerine *ya* yazım hatası olduğunu belirtmektedir; krş. SV II s. 169: "Ehelolf'un kollasyonuna göre ARAD-KA-*ia-ši*'dir, *ya* değildir." Bizim de İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyona göre, işaret *ya* değil, *ši*'dir.

²⁴¹ B ay. 34 *ma-an-ni-in-ku-ya-an*.

²⁴² B ay. 35 MUNUS^{TUM} *a-ut-ti*.

²⁴³ B ay. 36 *ya-at-ga-aḥ-ḥu-ut*.

ay. III

§ 31*

- (44) 63 Saraydan bir kadın için çok dikkatli ol²⁴⁴, o hangi
(45) 64 saray kadını (olursa olsun), ister o hür ister o hizmetçi kadın
(olsun),
(46) 65 onun yakınına yaklaşma ve onun yakınına
(47) 66 gitme. Ona söz söyleme.
(48) 67 Senin erkek ve kadın kölen (de) onun yakınına yaklaşmasın.
(49) 68 O konuda çok dikkatli ol!²⁴⁵ Bir saray kadını görünce,
(50) 69 sonra (onun) yolundan çekil!²⁴⁶

²⁴⁴ Kelime kelime: Bir saray kadınından daima çok sakın.

²⁴⁵ Kelime kelime: Sen ondan daima çok sakın.

²⁴⁶ Kelime kelime: (Onun) yolundan çok sığra.

B ay. ay. III

- (51) 70 *nu-uš-ši KASKAL-an ar-ḥa tu-u-ya tar-na nu-za ki-i*²⁴⁷ ŠA É.GAL^{LIM}
- (52) 71 [(A-U)]A-AT MUNUS²⁴⁸ *me-ek-ki a-ru-ma*²⁴⁹ *uš-ga-aḥ-ḥu-ut*²⁵⁰
-
- § 32*
- (53) 72 *Ma-ri-ia-aš ku-iš e-eš-ta na-aš ku-e-da-ni ud-da-ni-i* BA.Ú[Š]
- (54) 73 Ú-UL^{MUNUS}SUḤUR.LÁ *i-ia-at-ta-at a-pa-a-ša-an-kán*²⁵¹ *an-da a-uš-zi*
- 40 (55) 74 A-BI^{DUTUŠI}-ma-kán im-ma^{GİS}AB-az ar-ḥa a-uš-zi na-an ya-aš-tú[l] IŞ-BAT
- (56) 75 *zi-ik-ya-kán a-pu-u-un an-da ku-ya-at a-uš-ta*
- (57) 76 *na-aš a-pé-e-da-ni ud-da-ni-i*²⁵² *še-er* BA.ÚŠ *nu tu-u-ya-za*²⁵³ *ú-ya-an-tu-[(i)]a*²⁵⁴
- (58) 77 *še-er an-tu-uḥ-ša-aš*²⁵⁵ *ḥar-ak-ta nu-za zi-iq-qa me-ek-ki uš-ga-aḥ-ḥ[u]-ut*
-

²⁴⁷ B ay. 37 *ke-e*.

²⁴⁸ B ay. 37 MUNUS^{TI}.

²⁴⁹ B ay. 37 *a-ru-um-ma*. Neu 1979: 67'de, B'deki *a-ru-um-ma*'ya karşılık A'da geleneksel M.Ö. 13. y.y. yazımı olarak *a-ru-um-ma*'nın beklenmesi gerektiğini, A'nın kâtibinin bu yazımı önündeki örnekten aldığını -ki bunun da B nüshası olmadığını- ve A nüshasını kâtibin yer yer modernize ettiğini, ancak A'nın bütünüyle orijinal vasfını koruduğunu açıklamaktadır.

²⁵⁰ B ay.'de bu satırdan sonra paragraf çizgisi yoktur.

²⁵¹ B ay. 39 *a-pa-a-ša-kán*.

²⁵² B ay. 41 *ud-da-ni*.

²⁵³ B ay. 42 *tu-u-ya-az*.

²⁵⁴ B ay. 42 *ú-ya-an-na-ia*. A'nın kopyasının İst. Ark. Müz.'de kollasyonu sırasında, *-ia* işaretine ait korunmuş olan üç yatayın son kısımlarının yayına göre tablette daha iyi seçilebildiğini fark ettik. Friedrich-Kammenhuber 1984: 578'de, *ú-ya-an-na-ia* yerine yanlışlıkla *ú-ya-an-tu-[(i)]a* notunu görmekteyiz. Neu 1999: 68: "Tabii ki esas olarak *-tu-*'nun *-na-* için yanlış yazıldığı düşüncesi de olabilir; ancak iki kelime formu da garip gözükütüğünden, belki *úyantú[(i)]a*'da aslında kaybolmuş bir belirsiz yapımın kalıntısının yer alıp almadığı da düşünülebilir. Ancak *u-* köklü D. *úyantui* daha uygun olabilirdi. *úyantú[(i)]a* için, *-antui-* kökünün D. de düşünülebilirdi."

²⁵⁵ B ay. 42 LÚ^{LUM}. Neu 1979a: 69'da şu cümlelerin Verbalnomen'de istisna olduğunu belirtmektedir: B ay. 42 *nu tu-u-ya-az ú-ya-an-na-ia še-er* LÚ^{LUM} *ḥar-[ak-ta]* / A III 76 (57) vd. *nu tu-u-ya-za ú-ya-an-tu-[(i)]a še-er an-tu-uḥ-ša-aš ḥar-ak-ta*.

ay. III

- (51) 70 Ve ona yolu serbest bırak. Ve şu saray kadını
 (52) 71 [h]ikâyesi konusunda çok fazla dikkatli ol: ²⁵⁶

§ 32*

- (53) 72 Mariya kimdi ve o hangi meseleden dolayı öldü?
 (54) 73 Hizmetçi kadın gelmedi mi ve o, onu görmedi mi?²⁵⁷
 (55) 74 Fakat majestemin babası pencereden dışarıya bakıyordu²⁵⁸. Ve o, onu suç (üstü) yakaladı (ve şöyle dedi):
 (56) 75 “ Sen ona niçin baktın?”
 (57) 76 O, bu meseleden dolayı öldü²⁵⁹. Uzaktan baktığı için
 (58) 77 bir adam öldü²⁶⁰. (Bundan dolayı) sen çok dikkatli ol!²⁶¹

²⁵⁶ Kelime kelime: Sarayın şu kadın konusuna çok fazla bak! Beckman 1999: 32: “Beware of this matter of a palace woman.”

²⁵⁷ Friedrich 1930: 171’de şöyle bir açıklama görmekteyiz: St. 73’ü (54) Goetze soru olarak algılamıyor, tersine olumsuzluğun başta olması ile olumsuzluğun kuvvetlendirilmesi şeklinde algılıyor. § 32* başlangıcı buna göre şöyle terc. edilebilir: “Was Mariyaş war, wegen welcher Sache der umkam, (die war so): Keineswegs ging die Hierodule (auf dem Strich) spazieren, und der sieht sie (doch) an usw.” Görmek fiili burada Prs.’dir. J. Friedrich 1930: 157’de, Hititçede tarihsel olayları anlatırken kullanılan Prs. zamanın özel olarak araştırma gerektirdiğini belirtmektedir. Friedrich 1930: 157’de, *anda auš-* için “içerisine bakmak” anlamını verdikten sonra, saray kadınının kapalı bir araba içinde veya tahturevanda seyahat ettiğinin ve Mariya’nın içerisini görmek için merakla perdeyi kaldırdığının kabul edilebileceğini, bu hikayenin de böylece önem kazanmış olabileceğini açıklamaktadır.

²⁵⁸ Kelime kelime: bakar (Prs.). Friedrich 1930: 159’da, Mariya’nın saray kadınına bakmasının çok cesaretli bir olay olduğunu ve bunu da kralın gözünün önünde yapmasının, onun suçunu daha da vahimleştirdiğine değiniyor. Ve devamında, burada bahsedilen, bir saray kadınına yaklaşma ve hatta onu görme yasağı, 1001 gece masallarındaki “Alaaddin ve sihirli lamba” hikayesindeki benzer bir olayı hatırlattığı, orada bütün kent sakinlerinin prenses, caddelerin içinden geçerek banyoya giderken, dükkanların ve kapıların kapatılmak zorunda kaldığı anlatılır. Bu yasağın hakkında diğer bir örnek için bkz. Akdoğan 2005: 154. de Martino-Imparati 2001: 356’da, antlaşmaların belirli maddelerinin, anekdotlar yardımı ile örneklendirildiğini, burada da kişinin uyarılması ve doğru davranışın ne olması gerektiği gibi bir kaygının görüldüğünü ve bu bölümün Hitit kralının babası III. Tuthalya döneminde gerçekleşen bir olaya dayandığını belirtmektedirler.

²⁵⁹ Kammenhuber 1974: 9: “wurde wegen jener Angelegenheit mit dem Tode bestraft”.

²⁶⁰ Beckman 1999: 32: “The man perished just for looking from afar.”

²⁶¹ Kelime kelime: Sen çok sakın. Ayrıca 63-77 arasının trans. ve terc. için, Friedrich- Kammenhuber 1984: 585-586’ya bakılabilir.

B ay. ay. III

§ 33*

- (59) 78 I-NA KUR^{URU} *Ha-ia-ša-ia ku-ua-pi pa-i-ši²⁶² nu-[(za)] nam-ma*
MUNUS^{MEŠ} ŠA ŠEŠ-KA
- 45 (60) 79 [(NIN-)]KA²⁶³ *le-e nam-ma da-aš-ki-ši^{URU} Ha-at-tu-ši-ī[(a-a)]t U-UL*
a[(-a-r)]a²⁶⁴
- (61) 80 [(ke-e-e)]z-ma-kān I-NA É.GAL^{LIM} *ia-ša-ra-a i-ī[(a-at)]-ta-ti²⁶⁵*
- (62) 81 [(n)u a-pa-a-a]t²⁶⁶ *ut-tar U-UL a-a-ra ŠA KUR^{URU} Az<-zi>-ī[(a-za²⁶⁷*
MU)]NUS *nam-ma A-NA DAM^{UT-TIM}*
- (63) 82 *le-e da-at-ti²⁶⁸ a-pu-ū-ūn-na-za a[(r-ħa da-a-li)]²⁶⁹ ka-ru-ū-za*
- (64) 83 *ku-in ħar-ši^{MUNUS} NAP-ṬIR₅!<TI-KA>-ma-at-ta²⁷⁰ a-a-ra e-eš-kān-zi²⁷¹*
- (65) 84 DAM-an-ma-an-za *le-e i-ia-ši A-NA^m Ma-ri-ia²⁷²-ia-kān*
DUMU.MUNUS-KA *ar-ħa da-a*

²⁶² B ay. 44 *pa-a-i-ši*. Fakat A III (47) 66'da *pa-a-i-ši* ve A II 15'de *pa-a-i-mi* yazımı da bulunmaktadır.

²⁶³ Tml. B ay. 45'e göre. Otten-Rüster 1972: 103'de, DAM²-KA şeklinde okumuşlardır. Krş. Güterbock-Hoffner 1989: 387 vd.

²⁶⁴ Friedrich 1930: 128 d.not 7: "Fotoğrafa göre *a-a-ra*'nın izleri, yayına oranla daha iyi görülebilir şekildedir." Biz de bu durumu İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyon sonucunda doğrulamaktayız.

²⁶⁵ B ay. 46 *i-ia-at-ta-ri*. Neu 1979a: 69'da, II 11'deki *ar-ta-ti*, II 43'deki *ki-iš-ta-ti*'ye de dikkat çekerek, A ve B nüshalarındaki Med. Prs. *-ri/-ti* değişiminin incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

²⁶⁶ Friedrich 1930: 128 d.not 9: "Fotoğrafta işaretlerin zayıf izleri seçilebilmektedir." İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyon sonucunda, yayına göre tabletteki zayıf izlerin daha iyi seçilebildiğini farkettilik.

²⁶⁷ B ay. 47 KUR^{URU} *Az-DİŠ¹-ia-za*; Friedrich 1930: 128: "^{URU}Az<-zi>-ī[a] ". Krş. Otten-Rüster 1972: 103.

²⁶⁸ B ay. 48 *ta-at-ti*.

²⁶⁹ Tml. B ay. 48'e göre.

²⁷⁰ Friedrich 1930: 160'da yayında ^{MUNUS}NAP.ŠAĦ yazıldığını, orijinal belgede ise ^{MUNUS}NAP-TER-TA şeklinde yer aldığını, kâtibin TER yerine ona benzer ŠAĦ işaretini yazdığını ve TA işaretini de tamamen çıkardığını zannetmektedir; B ay. 49 ^{MUNUS}NAP-ṬIR₅TI-K[A-ma-a]t-ta; krş. Otten-Rüster 1972: 103; ayrıca -ṬIR, işaretini yayın bir yatay işaretiyle bitirmiş, oysa yaptığımız kollasyonda bunun bir yatay olmayıp, iki dikeyin üst üste bulunduğunu gördük.

²⁷¹ B ay. 49 ^e¹-[eš-d]u[?]. Krş. Otten-Rüster 1972: 103.

²⁷² B ay. 50'de ^mMa-ri-ī[a]- şeklinde yayında görülüyor; yaptığımız kollasyon sonucunda -ia işaretine ait olan -a'ya ait işaret kalıntılarının bulunduğu saptanmıştır; dolayısıyla transkripsiyon şöyle olmalıdır: ^mMa-ri-īa[- .

ay. III

§ 33*

- (59) 78 Ve Hayaşa ülkesine gittiğin zaman, bundan böyle erkek kardeşinin hanımlarını ve
- (60) 79 [(kız kardeş)]ini artık (cinsel olarak) alma²⁷³; Hattuša'da bu doğru değil(dir).
- (61) 80 Fakat sen saraya çıkacaksın.
- (62) 81 [(V)e böyle (bir)] durum²⁷⁴ doğru değil(dir). Ayrıca Azzi ülkesinden bir kadını, zevce olarak
- (63) 82 alma²⁷⁵. Daha önce
- (64) 83 hangi (kadına) sahipsen, onu boşla!²⁷⁶ O, usulen²⁷⁷ odalık olarak kabul edilir²⁷⁸.
- (65) 84 Fakat onu zevce yapma. Mariya'dan kızını al!²⁷⁹

²⁷³ Beckman 1999: 32'de, 78-79. satırlar arasını şöyle terc. etmiştir: "When you go to the land of Hayasa, you shall no longer take (sexually) the wives of your brother, that is, your sisters."

²⁷⁴ Kelime kelime: mesele.

²⁷⁵ Beckman 1999: 32: "Hereafter you shall not take a women from the land of Azzi as (an additional) wife."

²⁷⁶ Kelime kelime: bırak. Karasu 2002: 423'de, III (25) 44 ile (66) 85. satırlar arasının tercümesini vermiştir; (64) 83- (65) 84. satırların terc. şöyledir: "Abandon her completely. Formerly, the woman whom you had (in the text: have), (the people who) are making (it a gossip that, she is) your concubine (are) right. (Because of it), however, you shall not make her your spouse."

²⁷⁷ Kelime kelime: doğru, uygun.

²⁷⁸ Terc. için bkz. Cohen 2002: 85-86. Ayrıca Friedrich 1930: 160'da, *e-eš-kán-zi*'yi açıklamanın zor olduğunu, belki az bir ihtimal ile Iterativum *ešša-* "wirken, schaffen" olabileceğini belirtmektedir. Kronasser 1966: 553'de, *ešša-* fiilinin açıklamasında, *ara e-eš-kán-zi* için, "doch wohl 'man behandelt sie rechtmäßig als' ..." terc.'ni vermiştir. Oettinger 1979: 323'de, Hititçe fiillerin yarı konsonant durumlarına değinmiş ve Pl. konsonant yazımın en eski belgenenen ske-fiilleri (*e-eš-kán-zi*) için de geçerli olduğunu ifade etmiştir. Puhvel 1984: 343'de, bu fiili 3 Pl. Prs. olarak kabul etmiş ve şöyle terc. etmiştir: "they shall duly treat [her as ...]".

²⁷⁹ Karasu 2002: 424'de, "take ... away" (uzaklaştır) şeklinde terc. etmiştir.

B ay. ay. III

- 50 (66) 85 *na-an ŠEŠ-ni*²⁸⁰ *pa-a-i ŠA KUR* ^{URU}*Ha-at-ti-ia-kán ku-iš*
NAM.RA^{HI.A}]²⁸¹
- (67) 86 *A-NA KUR* ^{URU}*Ha-ia-ša pár-ra-an-da*²⁸² *pa-a-an-za nu* NAM.RA^{HI.A.283}
*pa-ra-a [(pé-eš-ten)]*²⁸⁴
- (68) 87 *ŠA KUR* ^{URU}*KÙ.BABBAR-ia*²⁸⁵ *ZAG*^{MEŠ} *pa-ra-a pé-eš-ten*
-
- § 34*
- (69) 88 *ku-iš ŠA KUR* ^{URU}*Ha-at-ti* NAM.RA^{HI.A} *pa-ra-a Ú-UL pa*[(*-a-i na-at A-NA ZAG*^{HI.A})]²⁸⁶
- (70) 89 [*š*]*a-an-na-a-i*²⁸⁷ *na-an zi-ik* ^m*Hu-uq-qa-na-a-aš*²⁸⁸ *e-[(ep na)m-m(a hal-lu-u-ua-i)]*²⁸⁹
- 55 (71) 90 *ku-ua-at-ua-ra-an pa-ra-a Ú-UL pé*[(*-eš-te-ni na-aš tu-uk TUKU*^{2-2x}) - (*el*)]²⁹⁰

²⁸⁰ B ay. 50 LÚ¹-ni. Bkz. von Schuler 1965: 7 d.not 69. Ayrıca Otten-Rüster 1972: 103'de bu kısmın "LÚ¹-ni" şeklinde transkripsiyonunu yapmışlardır. Carruba 1988: 67 d.not 18: "ŠEŠ "erkek kardeş" herhalde yanlışlıkla LÚ yerine"; Karasu 2002: 424 d.not 11'de, ŠEŠ¹-ni işaretinin LÚ-ni olarak okunabileceğini belirtmektedir.

²⁸¹ B ay. 51'de NAM.RA'dan sonra silinmiş işaret kalıntıları görülmektedir. İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyonda, A nüshasında HI'ye ait işaretin baş kısmının kalıntılarının korunmuş olduğunu gördük.

²⁸² B ay. 51 *pár-ra-a[n]-da-an*.

²⁸³ B ay. 52'de yayında yer almayan, NAM işaretine ait 3 köşe çengelinin baş kısımlarının kalıntularına, yaptığımız kollasyon sonucunda rastlanmıştır.

²⁸⁴ B ay. 52 [*p*]*é-eš-ten*.

²⁸⁵ B ay. 52 KUR ^{URU}*Ha-at-ti-ia*. Neu 1979a: 68'de, B'deki bu yazımı kâtibin hatası olarak değerlendirmektedir.

²⁸⁶ Tml. B ay. 53'e göre.

²⁸⁷ Friedrich 1930: 130: "İlk işaret tahrip olmuş, fakat fotoğrafa göre *ha* değil *ša*". İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyona göre, dökülme çok fazla olduğundan kesin bir şey demek mümkün değilse de *ša*? denilebilir.

²⁸⁸ B ay. 54 ^m*H* *u-uq-qa-na-a*. Neu 1979a: 69'da, söz konusu Vok./N. değişimini açıkladıktan sonra, krş. A I 10 vd. notunu eklemiş ve Alakşandu antlaşması III 75'den şu alıntıyı yapmıştır: *na-at-za-kán zi-ik* ^m*A-la-ak-ša-an-du-uš ša-ki* "ve sen Alakşandu, onu (bu tableti) tanımalısın!"

²⁸⁹ Tml. B ay. 54'e göre.

²⁹⁰ Tml. B ay. 55'e göre.

ay. III

- (66) 85 Ve onu erkek kardeşine ver!²⁹¹ Hayaşa ülkesine geçen, Hatti ülkesinin
 (67) 86 sivil savaş esirlerini teslim edin²⁹².
 (68) 87 Hatti ülkesinin sınırlarını da teslim edin²⁹³.

§ 34*

- (69) 88 Kim Hatti ülkesinin sivil savaş esirlerini teslim etmez ve sınırlarda
 (70) 89 gizler(se), sen Huqqana onu yakala²⁹⁴, sonra tartış!
 (71) 90 (Ve şöyle söyle): “Niçin onları²⁹⁵ te[(slim etmiyorsunuz?)” O, sana kızsın²⁹⁶].
-

²⁹¹ Friedrich 1930: 129 d.not 9: “B 50 (45)’de, yanlışlıkla “dem (oder: einem) Manne”. Belki Mariya’nın (üvey?) erkek kardeşinin kastedildiği düşünülebilir.” Karasu 2002: 423-424’de, III (65) 84 ile (66) 85. satırları şöyle terc. etmiştir: “And take your daughter away from *Mariya* (this must have been another man of the same name mentioned above) give her to (another) man.”

²⁹² Güterbock-Hoffner 1995: 136: “The Hittites’ resettled people who have gone over to the land of Hayaşa (these you must extradite).”

²⁹³ Carruba 1988: 62 d. not 8’de, Friedrich’e göre “gebt auch die Grenzen des Landes Hatti heraus” şeklindeki tercüme yerine bu kısmın, “gebt (sie) über die Grenzen her” olarak belki de yorumlanabileceğini belirtmektedir. Alp 2000: 100: “Hatti ülkesine ait toprakları da teslim et!”

²⁹⁴ Terc. için bkz. Friedrich-Kammenhuber 1988: 53; Güterbock-Hoffner-van den Hout 2002: 156’da şöyle terc. edilmiştir: “Whoever doesn’t give up Hittite persons used for resettling, but conceals them with in (your) borders, (seize him, O Huqqana).”

²⁹⁵ Kelime kelime: onu.

²⁹⁶ Terc. için bkz. Beckman 1999: 32: “Let him become angry with you.”

B ay. ay. IV

§ 35*

	1	[-(<i>an-ni iš-na-tal-la-aš-ša-aš-ta</i>) ²⁹⁷]
	2	[(-x <i>pa-ra-a pi-ja-an-du</i>) ²⁹⁸]
	3	[(^D UTU ^{ŠI} <i>ma-aḥ-ḥa-an x-</i>) ²⁹⁹]
59	4	[(x-x) ^r (<i>le[?]-e[?]</i>) ¹³⁰⁰]
			Bu kırık olan arada takriben 9 satır bulunmaktadır.	
	14	[-]x ³⁰¹
			Bu arada da 2 satırlık bir kırık alan yer almaktadır.	
(1)	17	[-z]i [-]x ³⁰² [-]x ³⁰³
(2)	18	[] ŠEŠ ^{MES} -IA NİN ^{MES} -IA a-ša-an-zi ku-ū ³⁰⁴	
(3)	19	[]	pi-iḥ-ḥi

²⁹⁷ Tml. B ay. 56'ya göre.

²⁹⁸ Tml. B ay. 57'ye göre.

²⁹⁹ Tml. B ay. 58'e göre. Carruba 1988: 65 vd.'da, B ay. 58 vd.'a denk gelen bu satır vd.'nin, muhtemelen şöyle restore edilebileceğine değinmiştir: "*ke-e tup-pi* ^{B1A}.?. ŠA] ^DUTU^{ŠI} *ma-aḥ-ḥa-an i[š-ḥi-ū-ul li-in-ga-uš-ša A-NA/tu-uk* ^H *u-u]q-q[a-na]-a [i-ja-nu-un/i-e-et veya ke-e ku-e tup-pi* ^{B1A}.?. ŠA] ^DUTU^{ŠI} *ma-aḥ-ḥa-an i[š-ḥi-ū-ul e-e-et/ i-ja-nu-un na-at A-NA* ^H *u-u]q-q[a-na]-a [pi-iḥ-ḥu-un/pa-a-iš.* "Diese (sind) die Tafeln der] Sonne. Als (ich/er) den Ver[trag und die Eide für (dich), Hu]qq[an]a[.(,] machte." Veya "Diese Tafeln, welche der] Sonne (sind), als (ich/er) den Ver[trag machte, gab (ich/er) sie dem (/dir.) Hu]qq[an]a."

³⁰⁰ Tml. B ay. 59'a göre. A III'ün bitiminden sonra, B nüshasının kalan 4 satırının da, A IV'ün kırık olan baş kısmına ait olması gerektiği sonucuna vardık ve böyle bir düzenleme yaptık. A IV'ün baş kısmına yaptığımız yeni düzenleme ile toplam 16 satır eklenmiş oldu. Bu düzenleme ile A IV, *QA-TI* "bitmiştir" satırı ile birlikte toplam 76 satır oldu. Yine bu düzenlemelerimizi, O. Carruba'nın a.g.e. s. 65 d. not 14 destekler niteliktedir: "A IV yaklaşık 75 satırdır (bunların da 59'u korunmuş) ve başlangıçtaki boşluğa yaklaşık 16-18 satır yerleştirilir."

³⁰¹ Tml. KUB 26.38 ay. IV I. Yayında çok belli olmayan bu işaretin son kısmını, İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyon sonucunda üst üste iki köşe çengeli şeklinde tespit ettik.

³⁰² Yayında seçilemeyen bu işaret kalıntısını, İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyon sonucunda, iki dikeyin alt kısımlarına ait olduğunu gördük.

³⁰³ KBo 5.12 ve KUB 26.38'in join olması ile satır sonunda korunabilmiş tek köşe çengelinin bu satırın sonuna ait olduğunu, yine İst. Ark. Müz.'de tablet üzerinde tespit ettik.

³⁰⁴ İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyonda, yayında (KUB 26.38 ay. IV 3) sunulan "x-at" şeklindeki kopyanın yanlış olup, bu işaretlerin *ku-ū* olduğunu belirledik.

ay. IV

§ 35*

- 1 [(..)]
 2 [(-x teslim etsinler.)]
 3 [(majestem ... olduğu zaman x-)]
 4 [(x-x) r(..)¹]

Bu kırık olan arada takriben 9 satır bulunmaktadır.

- 14 [-]x

Bu arada da 2 satırlık bir kırık alan yer almaktadır.

- (1) 17 [] . [-]x [-]x
 (2) 18 [] erkek kardeşlerim ve kız kardeşlerimdir. ..
 (3) 19 [] veririm.
-

ay. IV

§ 37*

- (4) 20 [-š]a-ma-mu³⁰⁵ KUR-e nu-uš-ma-aš-za ka-a-ša
 (5) 21 [li]-in-ga-nu-nu-un nu-mu ma-a-an aš-šu-li
 (6) 22 [pa-aḥ-ḥa-aš-te-ni³⁰⁶n]u-mu-uš-ša-an SAG.DU^{MEŠ}-KU-NU A-NA
 SAG.DU-IA
 (7) 23 [-]x ki-id-du-ma-ti

§ 38*

- (8) 24 [ma-a-an-ma ^DUTU^{šI}]³⁰⁶ I-NA EGIR UD^{MI} aš-šu-li Ú-UL
 (9) 25 [pa-aḥ-ḥa-aš-te-ni]³⁰⁶ DUMU^{MEŠ}-IA DUMU.DUMU^{MEŠ}-IA ḥa-aš-šu-uš
 (10) 26 [ḥa-an-za-aš-šu-uš Ú-UL pa-aḥ-ḥ]a-aš-te-ni
 (11) 27 [-]x Ú-UL pa-aḥ-ḥa-aš-te-ni

³⁰⁵ Carruba 1988: 63 d.not 10'da, bu kısmı şöyle tamamlamaktadır: KUR ^{URU}ḥa-ia-š]a-ma-mu KUR-e "Ḥajaša ülkesi benim ülkemdir (bana aittir)". Böylece Ḥajaşalılar hakkındaki yeminin esas sebebinin şu şekilde ortaya çıktığını belirtmektedir: "Şimdi ben size, bak, ... yemin ettirdim."

³⁰⁶ Friedrich 1930: 130 d.not 3'e göre, tml. kesin değil.

ay. IV

§ 37*

- (4) 20 [] fakat benim ülkem(dir), size, bak,
 (5) 21 [] ye]min ettirdim. Eğer beni iyilikle
 (6) 22 [korursanız]³⁰⁷, siz(in) başlarınız benim başıma
 (7) 23 []-x bulunun³⁰⁸!

§ 38*

- (8) 24 [Fakat eğer siz majestemi]³⁰⁷ gelecekte iyilikle
 (9) 25 [korumazsanız]³⁰⁷, benim oğullarımı, benim torunlarımı, torun (ve)
 (10) 26 [torun çocuğu(mu) korumazs]anız,
 (11) 27 []-x korumazsanız,

³⁰⁷ Friedrich 1930: 131 d.not 1'e göre tml. kesin değil.

³⁰⁸ Friedrich 1930: 162'de bu cümlenin şöyle terc. edilebileceğini belirtmektedir: "Ihr, (nämlich) eure Häupter, sollt an mein Haupt [.....] gelegt sein"; yine yazar a.g.e. s. 131 d. not 3'de, bu cümleden, "o zaman biz birlik beraberlik içinde yaşayacağız" anlamının çıkarılması gerektiğini açıklamaktadır.

ay. IV

§ 39*

- (12) 28 [*i]m-ma ku-ua-pí-ik-ki*
 (13) 29 [*] nu-mu me-na-aḥ-ḥa-an-da³⁰⁹*
 (14) 30 [*i-da-]a-lu ták-ke-eš-te-ni*
 (15) 31 [*] tak-ke-eš-te-ni*

§ 40*

- (16) 32 [*me-na-a]ḥ-ḥa-an-da i-da-a-lu*
 (17) 33 *š[a-* *ša-an-ḥ]a-an-zi³¹⁰*
 (18) 34 *ša-[* *an-tu]-ua-aḥ-ḥ[a]-aš*
 (19) 35 *ma-a-n[a-aš* *ma-a-na-aš]* ^{LU}ŠU.GÁL ḤAL[-ZI LU]GAL³¹¹
 (20) 36 ŠEŠ LU[GAL *ma-a-na-aš* *] ma-a-na-aš*
 (21) 37 ÉRIN^{MEŠ} [ANŠE.KUR.RA^{MEŠ} ³¹⁰ *ma-a-na-a]š* ARAD GÉME^{TUM}
 (22) 38 *ku-e-[eš-qa ma-a-na-aš* *ku-iš-]ki ma-a-na-aš* ÉRIN^{MEŠ}
 (23) 39 *ku-iš-[ki ma-a-na-aš* *ku-iš-k]i ma-a-na-at* KUR-e
 (24) 40 *ku-it-k[i ma-a-na-aš* *] ma-a-na-aš ku-iš*
 (25) 41 *im-m[a ku-iš] an-tu-ua-aḥ-ḥa-aš*

³⁰⁹ Neu 1979a: 80'de, eski Hititçe metinlerin *me-e-na-aḥ-ḥa-an-t/da* yazımı gösterdiklerini, buradaki yazımın ise o y.y.'ın yazı normuna uyduğunu belirtmektedir. Ayrıca B nüshasının *me-na-aḥ-ḥa-a[n-* ya da *me-na[-* şeklinde son kısımlarının kırık olması nedeniyle, *-ta* ya da *-da* yazımı konusunu cevapsız bıraktıklarını ifade etmektedir.

³¹⁰ Friedrich 1930: 132 d.not 2'ye göre, tml. kesin değil.

³¹¹ Friedrich 1930: 132 d.not 3'e göre, bu her iki son kelimenin tamamlaması çok kesin değil.

ay. IV

§ 39*

- (12) 28 [a]ncak herhangi bir zaman
 (13) 29 [] ve bana karşı
 (14) 30 [köt]ülüğe girişir[se]niz,
 (15) 31 [] girişir[se]niz,

§ 40*

- (16) 32 [ka]rşı kötü
 (17) 33 . [plan]lar(sa)³¹²,
 (18) 34 . [(bir) in]san
 (19) 35 ist[er ister] kralın kalesinin³¹² (bir) komutanı²,
 (20) 36 kra[lın] erkek kardeşi (olsun) [ister], ister
 (21) 37 yaya (ve) [arabalı savaşılar³¹² (olsun) iste]r erkek (ve) kadın köle,
 (22) 38 [ister] herhangi [bir], ister herhangi bir birlik,
 (23) 39 [ister] herhangi [bir], ister herhangi bir ülke,
 (24) 40 [ister] herhangi [bir]], ister
 (25) 41 he[r nasıl] (bir) insan (olursa olsun)³¹³, —

³¹² Terc. için bkz. Friedrich 1930: 133 ve s. 133 d.not 1'e göre tml. kesin değil.

³¹³ Kelime kelime: Her kim insan. Beckman 1999: 33'de, bu paragrafın terc. şöyle yapmıştır: “ [And if some person seeks] evil [...] against [My Majesty, whatever sort] of person [it might be] — if [it is ..., if it] is a ... of the king or a brother of the king, [if it is ...], if it is infantry or [chariotry, if it is] some male or female subjekt, [if it is] some [...], if it is some army, [if it is some ...], if it is some land, [if it is some city(?)], if it is any [sort] of person —”

ay. IV

§ 41*

- (26) 42 *šu-ma-a[-aš-ma ma-a-an ha-at-ra-a-mi nu-mu*³¹⁴ *l]š-TU ÉRIN*^{MEŠ}
ANŠE.KUR.RA^{U1A}
- (27) 43 *hu-u[-da-a-ak Ú-UL e-er-te-ni nu-za-an pa-ra-a]*³¹⁵ *im-ma ša-me-nu-ut-*
te-ni
- (28) 44 *mā-a[h-h]a-an-ma-ū[a* EG]IR-an-da pa-a-i-u-ya-ni
- (29) 45 *nā-aš-ma-ya pa-a-i-ya-aḡ-n[iḡ]*³¹⁶ -]x³¹⁷ *šu-me-eš*
- (30) 46 [LÚ]^{MEŠ} URU *Ha-ia-ša LÚ* URU KÙ.BĀBBAR-ti [pa-ra-a hu-]u-it-ti-ia-az-
zi
- (31) 47 *nu am-mu-uk*³¹⁸ *a-ya-an ar-ha ti-ia-at-te-ni [nu] a-pe[-e-da-]ni* EGIR-an
- (32) 48 *ti-ia-at-te-ni nu ku-iš a-pa-a-at ut-tar i-ia-az-zi nā-an-kán ke-e[-aš]*³¹⁹
- (33) 49 *NI[-I]š DINGIR*^{MEŠ} *QA-DU DAM*^{MEŠ}-*KU-NU DUMU*^{MEŠ}-*KU-NU*
É^{MEŠ}-*KU-NU KUR-KU-NU har-ni-in-kán-du*

³¹⁴ Friedrich 1930: 132 d.not 4'e göre, kesin olmayan tamamlama için krş. st. 35 vd., 38 vd.

³¹⁵ Friedrich 1930: 132 d.not 5: "Tamamlama için krş. st. 36 vd., 39."

³¹⁶ Neu 1979a: 80'de s. 72'de, *pa-a-i-u-ya-ni* ve *pa-a-i-ya-a-n[i]* fiil formlarının açıkca o.H. ve e. H.'yi hatırlatığından bahsetmektedir. Carruba 1988: 61'de, *-wani* (*pāwani* IV 28, 29) formları ile *-i* (*kiddumati* IV 7) eski Imp. medial formu ve aynı şekilde Abl. *-za* yerine *-a(z)* kullanımı gibi formların bulunmasından, I-III. sütunlar için eski bir izlenim uyandırıyor açıklamasını yapmaktadır.

³¹⁷ Yayında belli değilse de, İst. Ark Müz.'de yaptığımız kollasyona göre, burada bir yatayın son kısmı ile bir dikeyin korunmuş olduğunu belirledik:

³¹⁸ Neu 1979a: 78'de, Huqqana antlaşmasında N. *uk-* (ben) zamirinin hiç bulunmadığını, bu satırda da D. *ammuk-* bulunduğunu açıklar.

³¹⁹ Friedrich 1930: 162 d.not 6'da, *ke-e-aš* sözcüğünü muhtemelen *ke-e* için bir yazım hatası olarak değerlendiriyor.

ay. IV

§ 41*

- (26) 42 [Eğer] si[ze yazarsam ve³²⁰] siz yaya ve arabalı savaşçılarınızla
 (27) 43 de[rhal bana gelmezseniz ve³²⁰] hele habersiz (bilmiyormuş) gibi
 davranırsanız³²¹ (?) (şu sözler ile):
 (28) 44 “Fakat nası[l ar]dından gideceğiz (takip edeceğiz)
 (29) 45 ya da gidece[ğiz? ” Eğer] siz
 (30) 46 Hayaşa[lı]lar, Hattili (bir) insanı [tercih ed]erseniz³²²
 (31) 47 ve beni terk ederseniz [ve] onu
 (32) 48 desteklerseniz, böyle bir şeyi³²³ kim yapar(sa), onu bu
 (33) 49 yem[i]n tanrıları, hanımlarınız, çocuklarınız, evleriniz, ülkeniz ile
 birlikte mahvetsinler.

³²⁰ Friedrich 1930: 133 d.not 1'e göre tml. kesin değil.

³²¹ Friedrich 1930: 133 d.not 2: “Kelime kelime belki “eğer siz (mektubumu?) yok ederseniz”; Güterbock-Hoffner -van den Hout 2002: 122: “but you make yourselves scarce, (it is under the oath).” Beckman 1999: 33: “allow [him] to make his escape (?)”.

³²² Friedrich 1930: 133 st. 30: “ein Mann von Hatti [schön t]ut”; Beckman 1999: 33: “[If] you [men] of Hayasa favor a Hittite (pretender)”.

³²³ Kelime kelime: o meseleyi.

ay. IV

§ 42*

- (34) 50 *nu[-uš-m]a-aš-ma³²⁴ ku-it im-ma ku-it ha-at-ra-a-mi šu-me-e-ša-mu*
- (35) 51 *ma-q-añ Ú-UL iš-ta-ma-aš-kat-te-ni na-aš-ma-aš-ma-aš A-NA ÉRIN^{MEŠ}
AÑŞE.KUR.RA^{H1.A}*
- (36) 52 *ku-ya-pi ha-at-ra-a-mi nu-mu-uš-ša-an ma-a-an hu-u-da-a-ak*
- (37) 53 *Ú-UL e-er-te-ni³²⁵ na-aš-ma-mu ta-ma-iš-ma ku-iš-ki^{LÚ} KÚR*
- (38) 54 *za-aḥ-ḥi-ia ú-iz-zi šu-ma-a-aš-ša ha-at-ra-a-mi nu-[mu-uš-]ša-an*
- (39) 55 *ma-q-[an u]q-ar-ri³²⁶ lam-mar Ú-UL e-er-te-ni nu-za-an pa[-ra-a]³²⁷*
- (40) 56 *im-[ma] ša-mi-nu-u[te-]ni*

§ 43*

- (41) 57 *nu-mu [ma-a]-an I-NA EGIR UD.KAM šu-me-eš LÚ^{MEŠ URJU} Ha-ia-ša
aš-š[u-l]i*
- (42) 58 *pa-aḥ-ḥa-aš-[te]-ni am-mu-ga šu-me-eš³²⁸ LÚ^{MEŠ URU} Ha-ia-ša^m Ma-ri-ia-
aṇ*
- (43) 59 *LÚ^{MEŠ} ga-e-ne-eš ŠA KUR^{URU} Ha-ia-ša aš-šu-li pa-aḥ-ḥa-aš-ḥi*
- (44) 60 *KUR^{URU} Ha-ia-ša-ia aš-šu-li pa-aḥ-ḥa-aš-ḥi*

³²⁴ Friedrich 1930: 132 d.not 7: "Fotoğrafa göre *nu* oldukça kesin görünüyor." İst. Ark. Müz.'de yaptığımız kollasyon sonucunda, A nüshasında, yayında görülen bazı işaretlerin sanıyoruz eski yıllarda yapılmış restorasyon sırasındaki tahribattan dolayı, ne yazık ki kırılmış ve yok olmuş olduklarını belirledik. Bu kısımda da dökülmenin olduğunu gördük.

³²⁵ Bk. Neu 1979a: 73-74.

³²⁶ Neu 1979a: 77'de, (*u*)*uarra* direktifinin yerine (eski Hitütçedeki gibi) A II 14 vd., IV 39'da, *uarri* formunun bulunduğundan bahsetmektedir.

³²⁷ Friedrich 1930: 134 d.not 1: "Tml. II 35'e göre."

³²⁸ Neu 1979a: 77'de, *šumaš* için *šumeš* yazımını muhtemelen 13. y.y.'daki kopyacının hatası ya da belki önceki satır 41 ile bağlantılı olabileceğini ifade etmektedir.

ay. IV

§ 42*

- (34) 50 Size her ne yazar(sa)m, eğer siz beni
 (35) 51 dinlemezseniz ya da yaya ve arabalı savaşçılar (için)
 (36) 52 size yazar(sa)m ve eğer bana derhal
 (37) 53 gelmezseniz ya da herhangi başka bir düşman bana (karşı)
 (38) 54 savaşa gelir(se) ve size yazar(sa)m ve eğer siz [bana]
 (39) 55 derhal yardıma gelmezseniz ve
 (40) 56 hele habersiz (bilmiyormuş) gibi davranırsanız³²⁹, —³³⁰

§ 43*

- (41) 57 Eğer siz Hayaşalılar, gelecekte beni iyilikle
 (42) 58 korursanız, ben de siz Hayaşalıları, Mariya'yı (ve)
 (43) 59 Hayaşa'daki hısımlarınızı³³¹ iyilikle koruyacağım.
 (44) 60 Hayaşa ülkesini de iyilikle koruyacağım.

³²⁹ Bkz. Friedrich 1930: 162-163'de, fiilin burada görünüşe göre nesne almadan kullanıldığını, yani "eğer siz ortadan kaybolursanız", belki "sanki size (mektup) yazmamışım gibi yaparsanız" şeklinde anlaşılmasının uygun olacağını belirtmektedir.

³³⁰ Friedrich 1930: 135 d.not 2: Bundan sonraki cümlenin şöyle devam edebileceğini belirtmektedir: "so sollen euch diese Eide vernichten." Beckman 1999: 33: "you will transgress the oath".

³³¹ Friedrich 1930: 163'de, LÚ^{MES} *ga-e-ne-eš* "hısımlar" (= Akk. *awilūti hatni*) için Goetze, ZA 34 s. 186, Hrozny JSOR 6 s. 66'ya bakılabileceğini açıklamaktadır. Beckman 1999: 33'de bu kısmın terc. şöyle yapmıştır: "your male relatives in Hayasa."

ay. IV

§ 44*

- (45) 61 *nu ma-a-an šu-me-eš SIG₅-in iš-ša-at-te-ni³³² nu ^DUTU^{ŠI}-in*
 (46) 62 *KUR ^{URU}Ha-at-ti-ja aš-šu-li pa-aḫ-ḫa-aš-te-ni ^DUTU^{ŠI}-ja-aš-ma-aš
 SIG₅-in iš-ša-aḫ-ḫ[i]³³³*

§ 45*

- (47) 63 *ma-a-an šu-me-eš-ma ku-ya-at-qa i-da-a-lu i-ia-at-te-ni*
 (48) 64 *nu-uš-ma-aš ^DUTU^{ŠI}-ja i-da-la-u-ya-aḫ-mi nu-za ^DUTU^{ŠI} a-pé-e-ez³³⁴*
 (49) 65 *li-in-ki-ja-az³³⁴ A-NA PA-NI DINGIR^{MEŠ} pâr-ku-iš e-eš-li-it*

§ 46*

- (50) 66 *nu-uš-ma-aš ka-a-ša ke-e k[u-e u]d-da-a-ar ŠA-PAL NI-IŠ DINGIR^{LIM}*
 (51) 67 *te-eḫ-ḫu-un na-at ma-a-an [šu-me-eš LÚ^{MEŠ} 335 ^{URU}H]a-ia-ša ^mMa-ri-ja-
 aš-ša*
 (52) 68 *Ú-UL pa-aḫ-ḫa-aš-te-ni nu-uš-ma[-aš ke-e] NI-IŠ DINGIR^{LIM} šu-me-
 en-za-an³³⁶*
 (53) 69 *SAG.DU^{MEŠ}-KU-NU QA-DU DAM^{MEŠ}-KU-NU DUMU^{MEŠ}[-KU-NU
 ŠEŠ]^{MEŠ}-KU-NU NIN^{MEŠ}-KU-NU*

³³² Neu 1979a: 71'de, burada -i önsesinin bulunduğunu (buna karşı y.H.'de e-eš-ša-at-te-ni) ve bunun da muhtemelen bir orta Hiüt yeniliği gösterdiğini açıklamaktadır.

³³³ Neu 1979a: 70'de, iš-ša-aḫ-ḫi formunun A'dan (M.Ö. 13. y.y.) daha eski olmak zorunda olduğunu, çünkü 13. y.y.'da e-eš-ša-aḫ-ḫi formunun kullanıldığını açıklamaktadır. Ve o.H.'de (e.H.'deki gibi) iš-ša- kökünün bulunduğunu belirtmektedir.

³³⁴ Otten 1961: 141'de, "temiz olmak, (bir şeyden) temizlemek" in çeşitli yapılar da, söz konusu kirliliğin akkusativ ile ve etki eden konunun da Abl. ile belgelendiğinden bahseder: *kedani-kan A-NA EN.SISKUR IŠTU XII ^{UZU}ÚR idalu papratar ... karḫin ... ayan arḫa QATAMMA parkunut* (Tunnawi III 49 vd.), fakat genellikle konunun Abl. ile belgelendiğini açıklar: *šumeš-a DINGIR^{MEŠ}-aš idala(y)az uddanz linkiiaz ... išḫaruyaz QATAMMA parkuyaeš ešten* KUB XV 42 II 9 vd. Son metin yeri için verdiği dip not 271'de ise KUB 30.31 I 15 vd. ile Huqqana antlaşması IV 48 vd.'ında da aynı şekilde Abl. olarak yer aldığından bahseder.

³³⁵ Friedrich 1930: 134 d.not 2: "Tml. IV st. 41 ve 42'ye göre."

³³⁶ Neu 1979a: 78'de, zamir grubundan öncelikle eski G. form *šu-me-in-za-an* A III 51 (32) (B ay. 20'de son hece işaretinin kalıntısı korunmuştur), *šu-me-en-za-an* A IV 67'de (52) yer aldığından ve diğer dil özellikleri ile ilişkili olarak, tarihleme kriteri işlevinde olabileceğini açıklar ve şöyle devam eder: "A. Kammenhuber, KZ 83, 1969, 275'de reddediyor, fakat Carruba, ZDMG Suppl. I 1, 1969, 246 ve KZ 85, 1971, 238'de iyi bir nedenle ısrar ediyor; Ph. H. J. Houwink ten Cate, Records 14/15; A Kempinski – S. Kořak, WdO 5, 1969-70, 208".

ay. IV

§ 44*

(45) 61 Eğer siz iyi davranırsanız ve majestemi,

(46) 62 Hatti ülkesini iyilikle korursanız, ben majeste de size iyi davranacağım.

§ 45*

(47) 63 Fakat eğer siz kötü herhangi bir şey yaparsanız,

(48) 64 (o zaman) (ben) majeste de size kötülük yapacağım ve ben majeste

(49) 65 tanrılar huzurunda o yeminden muaf olacağım.

§ 46*

(50) 66 Ve bak, yemin altına koyduğum bu sözleri,

(51) 67 eğer [siz] Hayaşa[lılar] ve Mariya

(52) 68 korumazsanız, (o zaman) bu yemin(tanrıları), sizin

(53) 69 şahıslarınızı, karılarınızla, çocukları[nız]la, [erkek kardeşleri]nizle,
kız kardeşlerinize,

ay. IV

- (54) 70 MÁŠ^{H1.A}-KU-NU É^{MEŠ}-KU-NU A.ŠÀ^{H1.A}-KU-NU U[RU^{DIDL1}-H1.A-KU-
N]U³³⁷ GIŠ⁶KIRI⁶.GEŠTIN-KU-NU
- (55) 71 KISLAḤ^{H1.A338} -KU-NU GU⁴H1.A-KU-NU UDU^{H1.A}-KU-NU [QA-DU
MIM-MU-KU-NU-ia]
- (56) 72 *kat-ta-an ar-ḥa* <*ḥar-ga-nu-ya-an-du*>³³⁹ *da-an-ku-ya-ia-az-ma-aš*³⁴⁰ -
k[án tág-n]a-az
- (57) 73 *še-er ar-ḥa ni-ni-in-kán-du nu-uš-ša-an a[m-mu-uk]*³³⁹
- (58) 74 A-NA LÚ^{<MEŠ>} KUR^{URU} *Ḥa-ia-ša* ^m*Ma-ri-ia* <KUR>^{URU} *Ḥa-ia-ša-i[a]*
- (59) 75 *i-da-a-lu Ú-UL tág-ga-aš[-mi]*³⁴¹

(60) 76

QA-TI

B nüshasının sol kenarı: DUB II^{KAM} ŠA ^m*Hu-uq-qa-a-na-a li-in-ki-ia-aš* x-x

³³⁷ Friedrich 1930: 134 d.not 3'e göre, bu ve bundan sonraki satırların kesin olmayan tml. için krş. Alakšandu § 21 (A IV 34 vd. ve 43 vd.).

³³⁸ Friedrich 1930: 136 d.not 1'e göre, tablette KI.UD (=KISLAḤ) yerine yanlışlıkla TÚG.UD yazılmıştır.

³³⁹ Friedrich 1930: 136 d.not 2: "Tml. kesin değil."

³⁴⁰ Neu 1979a: 78: "Enklitik zamir formu *-aš* (A. Pl. c.; sonra *-ma* "fakat") A IV 56, o.H. Madduḡatta Metni ay. 35'e uymaktadır (krş. H. Otten, StBoT 11, 22 vd.); *-aš* (A. Pl. c.), örn. o.H. KUB XXIII 72+öy. 19, 26, 40 (bu Carruba'nın tablet II hakkındaki tml., ZDMG Suppl. I 1. 1969, 260/261; -*uš/-aš* için bkz. N. Oettinger, StBoT 22, 25)".

³⁴¹ Neu 1979a: 76'da, *-mi* fiilinden *takš-* (StBoT 18, 91) A IV 74 (59)'daki Prs. Sg. 1 *tág-ga-aš[-hi]* (J. Friedrich, SV II 136; HW¹ 204 b) yerine *tág-ga-aš[-mi]* olarak tamamlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

ay. IV

- (54) 70 ailelerinize, evlerinize, tarlalarınızla, ş[ehirlerini]zle, bağlarınızla,
 (55) 71 harman yerlerinize, sığırlarınızla, koyunlarınızla [ve malınızla
 birlikte]
 (56) 72 tamamen <mahvetsinler>³⁴². Onları karanlık toprağın³⁴³
 (57) 73 üstüne atsınlar³⁴⁴. Ve [ben]³⁴²
 (58) 74 Haijaşa ülkesi halkına, Mariya'ya ve Haijaşa <ülkesine>
 (59) 75 kötü (bir şey) yapmayacağım.
-
- (60) 76 Bitmiştir.

B nüshasının kenarı: Huqqana antlaşmasının 2. tableti³⁴⁵....

³⁴² Friedrich 1930: 136 d.not 1: " Tml. kesin değil."

³⁴³ de Martino-Imparati 2001: 348'de, *dankui tekan* için "dark earth" anlamını vermişlerdir. Bu ifadenin antlaşma metinlerinde, yeminlerine uymayan ve bu yüzden tamamı ile yok edilmesi gereken kişilere karşı düzenlenmiş lânet formüllerinde, mecazi olarak kullanıldığını belirterek, Manapa-Tarhunta (KUB 14.49 IV 35'-39'); Alakşandu (KUB 21.1 IV 33-37) ve Ulmi-Teşup (KBo 4.1 ay. 12-14, 18-20) örneklerini vermektedirler.

³⁴⁴ Kelime kelime: harekete geçirinler; terc. için bkz. Friedrich 1930: 136; Beckman 1999: 33: "They shall also eradicate them from the Dark Netherworld below."

³⁴⁵ Terc. için bkz. Friedrich 1930: 136; kelime kelime: "Huqqana'nın yemininin". Tablet kolofonları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Karasu 1997: 215 vd.

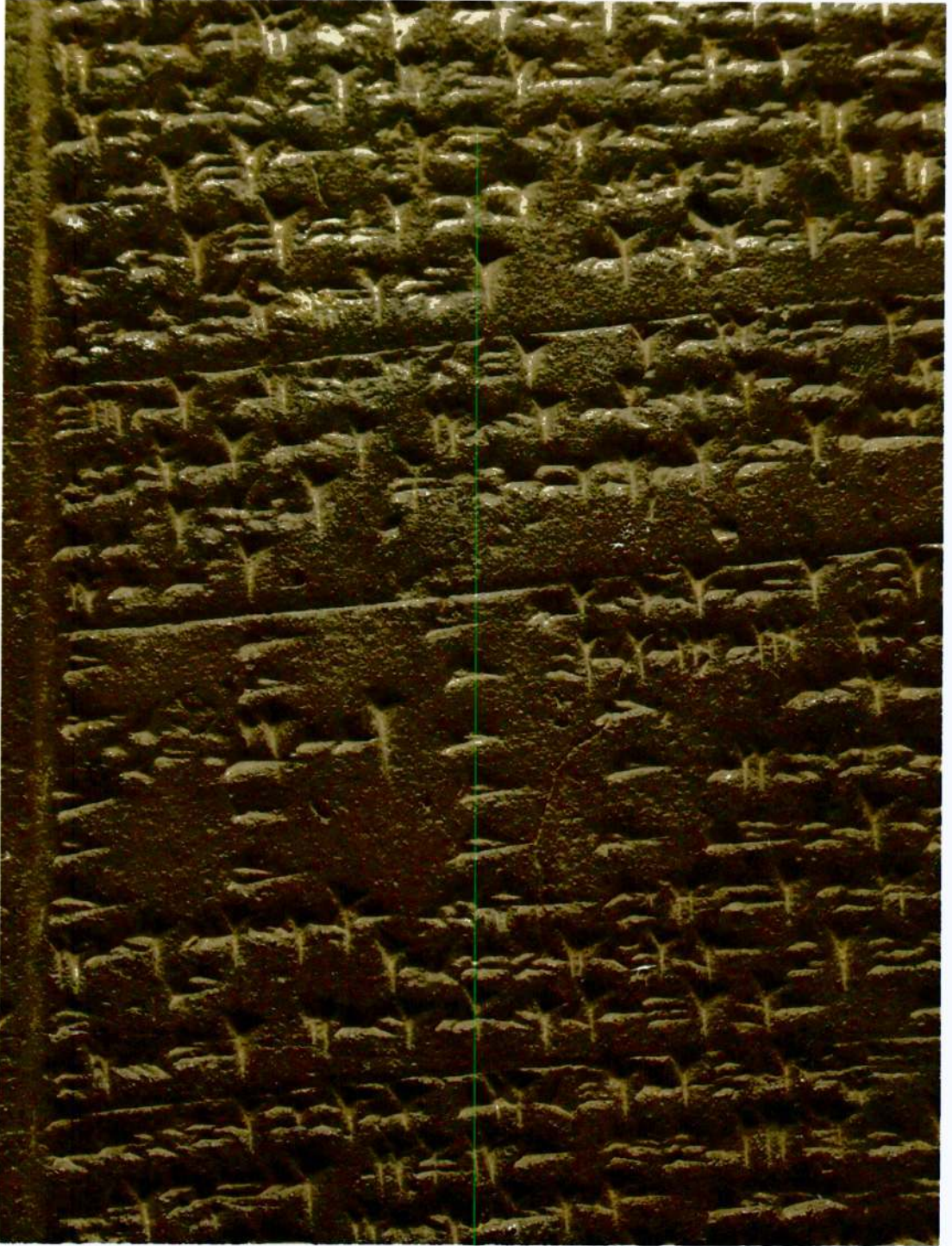
KAYNAKÇA

- Akdoğan, R. 2005 *Yeni Fragmanların Işığında Hukkana (Huqqana) Antlaşması*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri (Hititoloji) Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Akdoğan, R. 2007 “Hitit Devlet Antlaşmaları ve Huqqana Antlaşması ile İlgili Bazı Notlar”, M. Alparslan, M. Doğan Alparslan-H. Peker, *VITA Belkis Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan*, Ege Yayınları, İstanbul: 27-35.
- Akdoğan, R. 2009 “Huqqana Antlaşması B Nüshasına Birleşen Yeni Bir Tablet Parçası”, *Qolloquium Anatolicum VIII*, İstanbul: 45-76.
- Alp, S. 2000 *Hitit Çağında Anadolu*, TÜBİTAK 140, İstanbul.
- Arıkan, Y. 1998 “Hitit Dualarında Geçen Bazı Tanrı Adları”, *III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri (Çorum 16-22 Eylül 1996)*, Ankara, 45-51.
- Beckman, G., 1999 *Hittite Diplomatic Texts (WAW 7)*, Second Edition, Atlanta.
- Carruba, O. 1988 *Die Hajaša-Verträge Hattis*, Fs H. Otten, Wiesbaden: 59-75.
- Cohen, Y. 2001a “The Image of the “Other” and Hittite Historiography”, *CRRAI* 45, 2001:113-129.
- Cohen, Y. 2001b “The “Unwritten Laws” of the Hittites:* The Case of the *natta āra* Expression”, *StBoT 45, Akten des IV. Internationalen Kongresses für Hethitologie (Würzburg, 4-8. Oktober 1999)*, Wiesbaden 2001, 73-82.
- Cohen, Y. 2002 “Taboos and Prohibitions in Hittite Society”, *Texte der Hethiter* 24, Heidelberg.
- Friedrich, J. 1930 *Staatsverträge des Hatti-Reiches in hethitischer Sprache*, MVAeG 34/1, Leipzig.
- Friedrich, J. 1971 *Die hethitischen Gesetze*, Leiden 1959, 2. Aufl. 1971.

- Friedrich, J., Kammenhuber, A. 1975 vd. *HW² = Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neubearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte*, Heidelberg 1975 vd.
- Friedrich, J.- Kammenhuber, A. 1984 *Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neubearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte*, Heidelberg.
- Friedrich, J., Kammenhuber, A. 1988 *Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neubearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte*, Bd. II:E, Heidelberg.
- Güterbock, H.G. – Hoffner, H.A. 1980 *The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*, Vol. 3, Fas. 1.
- Güterbock, H.G. – Hoffner, H.A. 1989 *The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*, L-N.
- Güterbock, H.G. – Hoffner, H.A. 1995 *The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*, P/2.
- Güterbock, H.G.-Hoffner, H.A.-van den Hout, T.P.J. 2002 *The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*, Ş/1.
- Hagenbuchner, A., 1989 “Die Korrespondenz der Hethiter”, *THeth* 16, Heidelberg.
- Houwink ten Cate, P.H.J. 1970 *The Records of the Early Hittite Empire (ca. 1450-1380 B.C.)*, Leiden.
- Kammenhuber, A. 1964 “Die hethitischen Vorstellungen von Seele und Leib, Herz und Leibesinnerem, Kopf und Person”, *ZA NF* 22, Berlin, 150-212.
- Kammenhuber, A. 1973, 1976 *Materialien zu einem hethitischen Thesaurus*, Heidelberg.
- Karasu, C. 1997 “*Hattuša-Boğazköy Arşiv-Kitaplık Sistemleri Üzerine Bazı Yorumlar*”, *Archivum Anatolicum*, Sayı: 3, Ankara, 215-238.
- Karasu, C. 1998 “Hitit Metinlerine Göre Büyük Deniz”, *III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri (Çorum 16-22 Eylül 1996)*, Ankara: 357-363.

- Karasu, C. 2002 "Some Observations on the Women in the Hittite Texts", *Anatolia Antica, Studi in memoria di Fiorella Imperati* (ed. S.de Martino, F. P. Daddi), Eothen 11, Firenze, 419-424.
- Klinger, J. 1992 "Fremde und Außenseiter in Ḫatti", *Xenia* 32, V. Haas ed., Konstanz: 187-212.
- Kronasser, H. 1966 *EHS = Etymologie der hethitischen Sprache*, Wiesbaden.
- Laroche, E. 1972 *CTH = Catalogue des textes hittites, premier supplément*, RHA XXX: 94-133.
- Martina, de S.- Imperati, F. 2001 "Observations on Hittite International Treaties", *StBoT 45, Akten des IV. Internationalen Kongresses für Hethitologie (Würzburg, 4-8. Oktober 1999)*, Wiesbaden, 347-363.
- Meriggi, P. 1973 "Zu einigen Stellen hethitischer historischer Texte", *Fs H. Otten*, Wiesbaden: 199-208.
- Neu, E. 1979a "Zum sprachlichen Alter des Ḫukkana-Vertrages", *ZVS* 93, Göttingen: 64-84.
- Neu, E. 1979b „Hethitisch *kurur* und *taksul* in Syntaktischer Sicht“, *Studia Mediterranea Piero Meriggi dicata II*, Pavia 1979, 407-427.
- Neu, E. "Nugae Hethiticae", *Hethitica* XIV, Louvain: 63-69.
- Oettinger, N. 1979 *Die Stammbildung des hethitischen Verbums*. Nürnberg: Hans Carl.
- Otten, H. 1961 "Eine Beschwörung der Unterirdischen aus Boğazköy", *ZA NF* Band 20, Berlin, 114-157.
- Otten, H. 1969 "Sprachliche Stellung und Datierung des Madduwatta-Textes", *StBoT* 11, Wiesbaden.
- Otten, H. 1970 "Sororat im alten Kleinasien?“, *Saeculum* 21, Freiburg-München: 162-165.
- Otten, H. 1988 *Die Bronzetafel aus Boğazköy. Ein Staatsvertrag Tuthalijas IV (StBoT Beiheft 1)*, Wiesbaden.

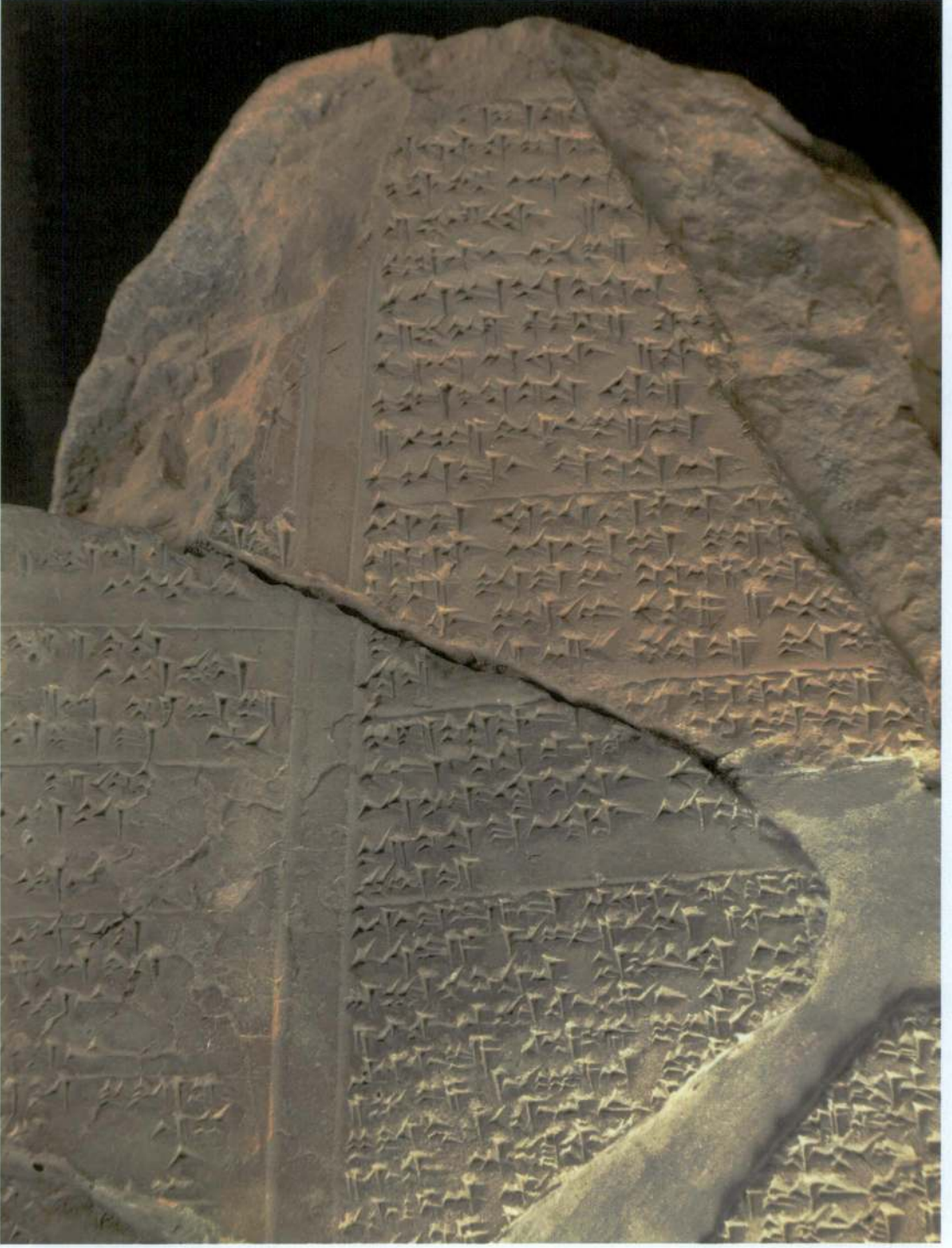
- Otten, H. - Rüster, C. 1972 "Textanschlüsse von Boğazköy-Tafeln (1-10)", *ZA* 62:102-108.
- Puhvel, J. 1984 *HED = Hittite Etymological Dictionary*, Berlin.
- Rüster, C. 1988 "Materialien zu einer Fehlertypologie der hethitischen Texte" *Fs H. Otten*, Wiesbaden 1988: 295-306.
- Rüster, Ch.- Neu, E. 1989 "Hethitisches Zeichenlexikon", *StBoT Beiheft 2*, Wiesbaden.
- Tischler, J. 1983 *Hethitisches etymologisches Glossar (IBS 20)* Innsbruck.
- von Schuler, E. 1965 *Die Kaškäer, ein Beitrag zur Ethnographie des alten Kleinasien*, Berlin.

Resim 1: Huqqana Antlaşması A Nüshası öy. II. sütundaki “har-ra-an “ (tahrip olmuş) kelimesinden detay

Resim 2: Huqqana Antlaşması A Nüshası ay. IV. sütundaki, tabletin bittiğini gösteren “QA-TI” (bitmiştir) kelimesinden detay.

Resim 3: Huqqana Antlaşması A Nüshası ay. III ve IV. sütununun üst kısımlarından detay.

